

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4106 Zemědělská specializace
Studijní obor: Pozemkové úprava a převody nemovitostí
Katedra: Katedra krajinného managementu
Vedoucí katedry: prof. Ing. Tomáš Kvítek, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Historie vzniku a vývoje doprovodné zeleně cestní
sítě

Vedoucí práce:

Ing. Monika Koupilová, DiS.

Autor:

Dominika Smržová

2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Historie vzniku a vývoje doprovodné zeleně cestní sítě vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příloženém seznamu literatury. Souhlasím se zveřejněním mé bakalářské práce dle § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.

V Českých Budějovicích dne

Smržová Dominika

.....
podpis

Poděkování:

Touto cestou děkuji vedoucí mé bakalářské práce Ing. Monice Koupilové, DiS. za odborné vedení, profesionální přístup, cenné rady, připomínky a trpělivost při zpracovávání práce.

Abstrakt

Vegetační doprovod silnic je důležitou a nedílnou součástí kulturní krajiny. Je důležitá z hlediska protierozní ochrany, kdy svým kořenovým systémem zpevňuje svahy; chrání řidiče proti oslnění sluncem, slouží v krajině jako izolační prvek. Dále také mohou fungovat jako součást územního systému ekologické stability a to konkrétně jako biokoridory či interakční prvky.

Z historického hlediska vznik doprovodné zeleně je těsně spojen se vznikem cest, jelikož už od počátku byla zeleň jejich součástí. V průběhu dějin docházelo k zahušťování cestní sítě s cílem zajistit lepší prostupnost krajiny a tím i k rozvoji alejí a jednostranných stromořadí. Fenomén vegetace kolem silnic a chodníků se z volné krajiny přenesl i do prostředí intravilánu.

Klíčová slova: rozptýlená zeleň, historie zeleně

Abstract

Vegetation maintenance of roads is an important and integral part of cultural landscape. It is essential for protection against erosion, so that its root system strengthens the slopes, protect the driver against dazzling sun, the landscape serves as an insulator element. It may also work as a part of territorial system of ecological stability and specifically asa bio-corridor and interactive element.

Historically, the emergence of greenery is closely linked with the emergence of ways, because from the beginning it was part of their foliage. Throughout history, there has been a thickening process of the road network in order to better treat and access the landscape providing development of the alleys.. The phenomenon of vegetation along roads and sidewalks has been transferred from the countryside into the urban environment.

Key words: sparse vegetation, history of vegetation

Obsah

1. ÚVOD.....	8
2. CESTNÍ SÍŤ.....	8
2.1 Pozemní komunikace dle 13/1997 Sb.....	8
2.2 Polní cesty.....	10
2.3 Typ cesty – krajinářská charakteristika.....	11
3. ZELEŇ - NELESNÍ ZELEŇ V KRAJINĚ.....	12
3.1 Vymezení pojmů podle ČSN 83 9001.....	12
3.2 Vegetační stupňovitost.....	13
3.3 Zeleň jako krajnotvorný prvek.....	13
3.4 Krajinářské hodnoty dřevin.....	14
3.5 Rozptýlená zeleň.....	15
3.5.1 Vegetační doprovod komunikací.....	16
3.5.2 Krajinný fenomén silničních stromořadí.....	18
3.5.3 Funkce vegetačního doprovodu komunikací.....	18
3.5.4 Zakládání porostů doprovodné zeleně.....	20
3.5.5 Pěstování porostů doprovodné zeleně.....	21
3.5.6 Kácení doprovodné zeleně.....	21
3.5.7 Silniční stromořadí jako krajinný prvek.....	22
4. HISTORIE.....	22
4.1 Jak vznikly aleje.....	23
4.1.1 Doba Karla IV.....	24
4.1.2 Italská renesance.....	24
4.1.3 Baroko.....	25
4.1.3.1 Valdštejnova lipová alej v Jičíně.....	26
4.1.4 Osvícenství.....	27
4.1.4.1 Napoleonovy topoly.....	28
4.2 Zeleň v městských prostorech.....	29
4.3 Volba stromů pro stromořadí silniční a uliční.....	31
4.4 Ovocné druhy jakou součást vegetačního doprovodu.....	33
4.5 Názvy alejí.....	35
5. VYBRANÉ ALEJE ČR.....	35
5.1 Buková Haugwitzova alej.....	35

5.2 Alej k Mirošovu	36
5.3 Knížecí alej – památná alej (Tachov).....	36
5.4 Horní Štěpánov – Pohorská lipová alej	37
6. PŘÍBĚHY NĚKOLIKA ČESKÝCH ALEJÍ	37
6.1 Alej smíření.....	37
6.2 Obnova březové aleje – Kluky.....	38
6.3 Kolem Strakonic vyrostou aleje.....	38
7. ZÁVĚR	38
8. SEZNAM LITERATURY.....	42
9. PŘÍLOHY	46

1. ÚVOD

Aleje a stromořadí jsou jako vegetační doprovod cest nejen v naší krajině již léta. Pro nás jako pro „uživatele“ krajiny mají bezesporu nespočetné výhody. Nejen že kořeny rostlin zpevňují půdu a tím ji chrání před erozí, poskytují prostředí k životu mnoha druhům rostlin i živočichů, v zimě vzrostlé stromy chrání silnice před závějemi a vůbec fungují jako jistá forma izolace i například před prachem a hlukem, ale v neposlední řadě mají pro nás funkci a význam tak nějak vnitřní, duševní. Nejedna křižová cesta je zasazena do prostředí alejí, ne jeden spisovatel či malíř použil kompozici alejí a stromořadí pro dotvoření a navození romantické a člověku blízké atmosféry.

Při výčtu kladného působení doprovodné vegetace cest na krajinu a lidskou existenci rozhodně nesmíme opomenout funkci krajinotvornou. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že silnice vybudovaná ve volné krajině nepůsobí pro oko tak násilně, když ji lemují jedna nebo dvě řady stromů. Stromořadí a aleje vinoucí se kolem cest při pohledu z dálky do jisté míry usnadňují orientaci v krajině a napomáhají její prostupnosti: „*V baroku se nevídaně velkorysým způsobem použilo alejí k rozdělení krajiny, krajina se stává dokonale průchodnou, že v ní posléze bez mapy vandruje kocour Mikeš, Mácha, nebo Švejk.*“ (Sádlo, Hájek, 2004). Použitý citát demonstruje spojení funkce krajinotvorné s duševním vnímáním člověka krajiny, vždyť kdo může být člověku bližší, než všemi známý kocour.

V horkých letních dnech, každý z nás vřele přivítá příjemné ochlazení a osvěžení, které skýtá stín mohutných stromů táhlých alejí.

2. CESTNÍ SÍŤ

Pozemní komunikace je dopravní cesta určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti (13/1997 Sb.).

2.1 Pozemní komunikace – rozdělení do kategorií dle zákona 13/1997 Sb.

- a) dálnice
- b) silnice
- c) místní komunikace
- d) účelová komunikace

Dálnice

Dálnice je pozemní komunikace určená pro rychlou dálkovou a mezistátní dopravu silničními motorovými vozidly, která je budována bez úroňových křížení, s oddělenými místy napojení pro vjezd a výjezd a která má směrově oddělené jízdní pásy.

Silnice

Silnice je veřejně přístupná pozemní komunikace určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci. Silnice tvoří silniční síť.

Silnice se podle svého určení a dopravního významu rozdělují do těchto tříd:

- silnice I.třídy, která je určena zejména pro dálkovou a mezistátní dopravu,
- silnice II.třídy, která je určena pro dopravu mezi okresy,
- silnice III.třídy, která je určena k vzájemnému spojení obcí nebo jejich napojení na ostatní pozemní komunikace.

Místní komunikace

Místní komunikace je veřejně přístupná pozemní komunikace, která slouží převážně místní dopravě na území obce.

Místní komunikace se rozdělují podle dopravního významu, určení a stavebně technického vybavení do čtyř tříd: I.-IV.

Účelové komunikace

Účelová komunikace je pozemní komunikace, která slouží ke spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí nebo ke spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi nebo k obhospodařování zemědělských a lesních pozemků (13/1997 Sb.).

	Dálnice	Rychlostní silnice	Silnice I.třídy	Silnice II.třídy	Silnice III.třídy	Celkem
Hlavní město	10,6	33,6	9,7	29,6	-	83,5
Kraj Středočeský	194,2	152,1	663,3	2 373,4	6 255,9	9 639,0
Kraj Jihočeský	15,4	6,7	654,4	1 643,8	3 808,3	6 128,6
Kraj Plzeňský	109,2	-	425,5	1 500,5	3 099,6	5 134,7
Kraj Karlovarský	-	32,6	205,8	466,3	1 349,5	2 054,3
Kraj Ústecký	52,6	12,3	480,0	893,2	2 758,9	4 197,0
Kraj Liberecký	-	22,2	310,2	486,4	1 604,2	2 423,0
Kraj Královéhradecký	16,8	-	444,4	892,9	2 419,0	3 773,0
Kraj Pardubický	8,8	3,1	453,1	912,4	2 221,7	3 599,1
Kraj Vysočina	92,5	-	427,4	1 639,3	2 938,9	5 098,1
Kraj Jihomoravský	134,5	25,8	420,8	1 474,0	2 423,0	4 478,1
Kraj Olomoucký	36,2	90,5	342,9	923,7	2 175,1	3 568,3
Kraj Zlínský	16,6	16,4	342,2	572,6	1 197,0	2 144,9
Kraj Moravskoslezský	53,5	32,0	646,4	820,6	1 882,4	3 435,0
Celkem	740,9	427,3	5 825,9	14 628,7	34 133,7	55 756,6

Tab. 1, délky komunikací na území ČR podle kategorie významnosti komunikací, stav k 1.7.2011 (www.rsd.cz)

2.2 Polní cesty

Jedná se o opatření, jejichž hlavním účelem je zajistit přístupnost pozemků, umožnění racionálního hospodaření a zajištění prostupnosti krajiny. Při návrhu je třeba se držet platných norem a předpisů. V rámci řešení nezapomínáme ani na zásady napojení cestní sítě na síť komunikací I., II. a III. třídy a místních komunikací a napojení systému na okolní k.ú., případně na síť lesních cest v řešeném území. Dodržujeme kategorizaci polních cest uvedenou v ČSN 73 6109 Projektování polních cest (Doležal et al, 2010).

Polní cesty			
Hlavní		Vedlejší	Doplňkové
Dvoupruhové	Jednopruhové	Jednopruhové	Jednopruhové
P 7,0/50	P 5,0/30	P 4,5/30	P 3,5/30
P 6,5/50	P 4,5/30	P 4,5/30	P 3,0/30
P 6,0/40	P 4,0/30	P 3,5/30	---

Tab. 2 přehled jednotlivých kategorií polních cest (Doležal et al, 2010)

Doprovod polních cest - dřeviny by měly umožňovat, aby se v prostoru těchto pásů mohla uskutečňovat doprava mechanizačních prostředků. Těmto požadavkům vyhovují dřeviny s výše nasazenou korunou a s hlubším kořenovým systémem (Hrabě, 2008).

2.3 Typ cesty – krajinářská charakteristika

- selská cesta

tradiční venkovská cesta vroubená ovocným stromořadím (převážně hrušní nebo jabloní), obvykle spojovala dvě vesnická sídla nebo sídlo s územím funkčně spojeným, doplněna bývá drobnou sakrální architekturou s lípou a místně dalšími dřevinami typu hlohů, trnky, růže šípkové atp.

- přírodní cesta

přírodní koridor vzniklý převážně z planých nebo zplanělých kulturních rostlin, vzniklý původně přirozeným zmlazením s převahou keřového patra a jednotlivými stromy

- historická cesta

obvykle pravidelná alej vzrostlých listnatých dřevin podél tradiční dopravní spojnice nebo navazující na historický objekt, případně je součástí rozsáhlejšího krajinného areálu

- krajinářská cesta

silnice zajišťující poznání a kontakt navazujícího území obvykle doprovázená soliterami a nepravidelnými skupinami lesních případně i ovocných stromů provázených skupinami keřů s častými volnými pasážemi a výhledy do krajiny

- identická cesta

cesta doprovázená rozličnými prvky charakteristickými pro konkrétní území (Jech, 1996).

3. ZELEŇ - NELESNÍ ZELEŇ V KRAJINĚ

Nelesní zelení se myslí záměrné nebo samovolně vzrostlé stromy a keře na nelesní půdě. Nacházejí se kolem vodních toků a nádrží, podél komunikací, jako jednotlivé stromy a keře nebo jejich skupiny rozptýlené v krajině a konečně i jako extenzivní vysokokmenné ovocné sady (Jelínek, 1999).

3.1 Vymezení pojmů podle ČSN 83 9001

Vegetační doprovod, doprovodná zeleň: porost, který doprovází přírodní prvek (potok, řeku) nebo stavbu (pozemní komunikaci, dráhu, kanál, budovu apod.)

Liniová zeleň: zeleň doprovázející liniové stavby (např. zeleň železničních tratí a nádraží, silniční zeleň, uliční zeleň) a přírodní nebo umělé vodoteče

Obecní zeleň: zeleň ve vlastnictví fyzických nebo právnických osob

Veřejná zeleň: různé druhy zeleně volně přístupné veřejnosti bez ohledu na majetkové vztahy k pozemku

Rozestup, (rozteč): vzdálenost mezi rostlinami vysázenými v řadě, (resp. vzdálenost řad).

Spon: vzájemné vzdálenosti rostlin a systém jejich uspořádání ve výsadbě (např. trojúhelníkový, čtvercový, obdélníkový)

Forma výsadeb dřevin: charakteristické rozmístění dřevin (např. solitér, řada, skupina, porost)

Stromořadí: liniová výsadba stromů, zpravidla jednoho druhu obvykle v pravidelných rozestupech: často tvoří doprovod liniového prvku nebo stavby (např. vodoteče, komunikace, oplocení nebo hranice pozemku)

Alej: dvou a víceřadé stromořadí podél pozemní komunikace. Alej je vyšší formou stromořadí, alej lemuje pozemní komunikaci oboustranně. Naproti tomu stromořadí může být i jednořadé a může tvořit doprovod i jiného liniového prvku než pozemní komunikace.

Zeleň plní v krajině specifické a nezastupitelné funkce v koloběhu látek a toku energie. Produkci biomasy poskytuje potravu býložravcům a je hlavním zdrojem organické hmoty v půdě. Významnější odstranění vegetace z krajiny vede nevyhnutelně ke změnám disipace sluneční energie, následně pak ke změnám proudění vzduchu a distribuce srážek (Pokorný, 2001). Svou schopností zachycovat

částice prachu a uvolňováním kyslíku vegetace čistí a ozdravuje atmosféru (Esterka, 1994).

3.2 Vegetační stupňovitost

Vegetační stupně jsou jednotně utvářené vegetační typy (fyziotypy), případně soubory blízkých typů. Jsou podmíněny různými ekologickými faktory, např. hydrologickým režimem vodních nádrží a toků – stupně vegetačně limnologické a nebo souhrnem ekologických faktorů a vlivu člověka – stupně vegetačně výškové. Existuje několik systémů – fytogeografický, geobotanický a geobiocenologický.

1. dubový vegetační stupeň (výškové rozpětí do 300 m n. m.) – dub zimní (*Quercus petraea*), dub pýřitý (*Quercus pubescens*), ptačí zob (*Ligustrum vulgare*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*)
2. buko-dubový vegetační stupeň (výškové rozpětí do 400 m n. m.) – dub zimní (*Quercus petraea*), habr obecný (*Carpinus betulus*)
3. dubobukový (výškové rozpětí 300 až 500 m n. m.) – buk lesní (*Fagus sylvatica*)
4. bukový vegetační stupeň (výškové rozpětí mezi 400-700 m n. m.) – javor klen (*Acer pseudoplatanus* a javor mléč (*Acer platanoides*), lípy (*Tilia*)
5. jedlo-bukový vegetační stupeň (výškové rozpětí 600-900m n. m.) – jedle (*Abies*), dub (*Quercus*)
6. smrko-jedlo-bukový vegetační stupeň (výškové rozpětí 900-1100 m n. m.) smrk (*Picea*), buk (*Fagus*)
7. smrkový vegetační stupeň (výškové rozpětí 1100-1300 m n. m.)
8. klečový vegetační stupeň (výškové rozpětí nad 1300m n. m.)
9. alpský vegetační stupeň (Petříček et al., 1999).

3.3 Zeleň jako krajnotvorný prvek

Výskyt zeleně ovlivňují nejen klimatické poměry, nadmořská výška, konfigurace terénu a expozice, ale i fyzikální a chemické vlastnosti půdy a geologického podloží. Pro život rostlin je velmi důležité, zda zemský povrch vytvářejí skály, balvany a kamenná pole nebo zda se původní hornina rozpadla a vytvořily se plochy kamenité, štěrkovité a písčité, které již umožňují růst rostlinám výše organizovaným. Největší část zemského povrchu pokrývají horniny zvětralé, naplavené nebo naváté, které

tvoří půdu vhodnou pro velmi rozmanité rostlinstvo. Dále má na rozšíření rostlin významný vliv voda. Značný vliv na vývoj rostlinstva má klima. Extrémní teploty i nepříznivé srážkové poměry omezují počet druhů. Pro životní prostředí a z hlediska výtvarného pojetí je – kromě systematického botanického třídění – důležité i rozdělení rostlin podle tvaru jejich exteriéru (habitu, nebo struktury). Hlavní skupiny podle výšky a objemu jsou: zeleň vysoká – stromy, zeleň střední – keře, zeleň nízká – byliny (Kavka, Šindelářová, 1978).

Po roce 1989 je snahou vytvářet přírodně blízké vegetační prvky. Cílem však není vytvořit jakékoliv prostory, ale pouze takové, které:

- zvýší celkový potenciál krajiny
- zabezpečí ekologickou stabilitu daného území (nebo k ní alespoň přispějí) (Hrabě, 2008).

3.4 Krajinářské hodnoty dřevin

Při vytváření krajinářských úprav je kromě ryze funkčního uplatnění dřevin nutno přihlížet též k jejich estetickým hodnotám. Je samozřejmé, že všechny dále uvedené kvality krajinářsky využívaných dřevin jsou zpravidla výslednicí jejich ostatních, primárních funkcí, tj. především funkcí bioklimatických, hygienických i všeobecně ochranných.

Krajinářsky pojaté estetické hodnocení dřevin je úzce spojeno s jejich primární funkcí. Jedná se tu zpravidla o vnější vzhledové, na první pohled patrné vlastnosti, které hodnotíme v následujících kategoriích:

- Velikost
- Tvar
- Textura (stavba, skladba)
- Barva
- Proměnlivost v průběhu roku (tj. proměnlivost v průběhu jednoho vegetačního období)
- Proměnlivost v průběhu celoživotního vývoje dřeviny
- Ostatní, jmenovitě neuvedené vlastnosti

Kromě uváděných hodnotících kategorií bývá občas uváděn termín „habitus“, Pod tímto termínem se zpravidla myslí celkový vzhled dřeviny, zahrnující jak texturu, tak tvar i barvu a do určité míry i velikost daného druhu či odrůdy (Machovec, 1982).

3.5 Rozptýlená zeleň

Pojem rozptýlená zeleň označuje veškeré porosty a solitéry dřevin včetně bylinného patra, které nejsou lesem, zemědělskou kulturou nebo součástí zeleně v intravilánu (Bulíř, Škropík, 1987).

Solitérní dřevinou se rozumí izolovaně rostoucí dřevina s průmětem koruny od 8 m² vyskytující se v zemědělsky obhospodařované krajině mimo les. Za solitérní dřevinu se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice (Trantinová, 2009).

Mezi nejčastější porosty charakteru rozptýlené zeleně náleží porosty situované u silničních komunikací, v praxi označované jako vegetační doprovody silnic nebo také silniční zeleň. Téměř vždy mají liniový průběh v podobě pravidelného či nepravidelného stromořadí sestaveného z ovocných dřevin, méně často již z dřevin neovocných, tj. okrasných (Bulíř, Škropík, 1987).

- Porosty rozptýlené zeleně můžeme třídit podle:

- Umístění v terénu

- Púdorysné dispozice

- Prioritní funkce resp. funkčního typu

Podle umístění v terénu:

- I. **d o p r o v o d n é** (vegetační doprovody) – doprovází technický (sinice, cesta, kanál, příkop, nádrž, terasa, mez, rybník) nebo přírodní (potok, řeka) prvek v krajině
- II. **s a m o s t a t n é** – vznikají, případně jsou zakládány na půdním fondu nezávisle, tj. aniž by tvořily součást nějakého technického nebo přírodního prvku

Podle půdorysné dispozice:

- I. l i n i o v é – souvislé, nebo víceméně souvislé, jednořadé nebo i víceřadé, úzké (max. do 30 m šířky) porosty s liniovým průběhem. Tento tvar dále specifikujeme na:
 - a. stromořadí – stromy v jedné řadě v pravidelných vzdálenostech od sebe
 - b. pás – jednořadá až třířadá (max. do šířky 5 m), hustá výsadba nebo spontánní výskyt keřů
 - c. pruh – víceřadá výsadba nebo výskyt dřevin v šířce 5 – 30 m
- II. l i n i o v é p ř e r u š o v a n é – spontánní nebo i záměrně vysazený porost s liniovým průběhem, avšak přerušovaný většími pravidelnými i nepravidelnými mezerami mezi dřevinami nebo jejich skupinkami. Detailněji členíme stejně jako předchozí kategorii
- III. p l o š n é – výsadba či rozšíření dřevin v ploše
- IV. b o d o v é – solitera – výsadba či výskyt jednoho, případně až 3 jedinců rostoucích blízko u sebe

Podle prioritní funkce:

- I. i z o l a č n ě a s a n a č n í (produkce kyslíku, zachytávání poléťavých částic prachu, snižování rychlosti proudění vzduchu, zachytání sněhu)
- II. m e l i o r a č n ě b i o l o g i c k é (biokoridor, interakční prvek, zadržení půdního povrchu)
- III. e s t e t i c k o s o c i á l n í (optické vedení, krajnotvorný prvek)
- IV. p r o d u k č n í (produkce ovoce, dřeva) (Bulř, Škropík, 1987).

3.5.1 Vegetační doprovod komunikací

Vyhrazení pojmů alej x stromořadí

ALEJ pochází z francouzského „allee“ – tedy cesta, chůze, vycházka, někdy i chodba. V přeneseném slova smyslu se tedy jedná o doprovod komunikace, cesty, pěšiny...

Mohlo by se zdát, že slovo STROMOŘADÍ tvoří pouze český ekvivalent slova alej, ale rozdíl zde přeci jenom je – stromořadí představuje řadu stromů, ale pouze jednu jednoduchou řadu a právě tímto se obě slova významově liší – alej je tedy min.

dvouřadý vegetační doprovod cesty, zatímco stromořadí tvoří pouze jednoduchá linie stromů.

Přestože jsou oba pojmy v běžné řeči někdy zaměňovány, na půdě úřední jsou chápány rozlišně už řadu let - zřetelnou odlišnost lze zaznamenat již v zákonu o povinnosti výsadby stromů kolem silnic z roku 1884: „Podél veškerých silnic říšských, zemských, okresních a obecních musejí býti aleje, anebo kde by nemohly býti, aspoň jednoduchá stromořadí...“ (Velička, 2010).

Zeleň doprovázející komunikace nebývá vždy shodně hodnocena. Tento problém je v mnoha zemích předmětem výzkumu. Z četných prací vyplývá, že tato zeleň má z mnoha hledisek kladný význam a že příčinou vznikajících dopravních nehod jsou jiné vlivy.

Naše krajiny značně ovlivňuje poměrně hustá komunikační síť (viz. Tab. 1). Pokud jsou silnice dobře začleněny do krajiny, jsou spolu s doprovodnou zelení důležitým výtvarným prvkem. Většinou se působivě uplatňují v krajinném obraze, zvláště jsou-li provázány mohutnými alejemi starých lip, jírovců maďalů, topolů, ve vyšších polohách alejemi jeřábů, bříz a modřínů.

Tradičně hodnotný vegetační doprovod komunikací je velmi významným historickým dědictvím. Rychlý hospodářský rozvoj se však v průběhu posledních let dostává do rozporu s těmito tradičními formami zeleně a vyžaduje jejich rozsáhlou přestavbu.

Kromě toho, že je třeba zřizovat silnice nové, musí se i některé dosavadní silnice rozšiřovat, nepřehledné úseky napřimovat, což často vyžaduje i změnu sklonu. Přitom je obvykle nutné odstranit doprovodnou zeleň (Kavka, Šindelářová, 1978).

Součástí vegetačního doprovodu je i nízké bylinné patro (Bulíř, Škorpík, 1987).

Obr. 1 Bylinné patro, Bulíř, Škorpík, 1987

3.5.2 Krajinový fenomén silničních stromořadí

Označení fenomén (fainomai – řecky objevit se) bylo zvoleno proto, že jde o jev neobyčejný a charakteristický. Aleje a stromořadí jsou základním prvkem komponované krajiny a výrazným projevem lidského zasahování do přírody, přestože nejsou její běžnou součástí. Je třeba připomenout, že slovo alej platí pro oboustrannou výsadbu (která bývá někdy podrobněji vymežována pouze na přímou trasu, či jednotu druhu, stáří a projevu) a stromořadí pro jednoduchou, případně i přerušovanou, nesouvislou řadu stromů. Podle jejich formy a měřítka rozlišujeme, zda se ve výsadbě spíše prosazuje antropická, např. architektonická tuhost a pravidelnost barokního parku, či zda se výsadba blíží přirozenému uspořádání přírody s jeho organickou nepravidelností a součinností s reliéfem krajiny. V každém případě lze pozorovat, že alej vnáší do krajiny lidský řád. Stromořadí a aleje jsou bezvýhradně spojeny s komunikací, cestou nebo pěšinou, z nichž nejstarší jsou trajektoriemi přirozeného pěšího pohybu člověka v krajině. Cesta, jejíž průběh je výsledkem podvědomé stopy chůze za určitým cílem, který se neztrácí ze zřetele, ale obohacován vnímáním krajiny okolo, reakcí na její modelaci, stoupáním na rozhledová návrší a dočasným odbočováním tak, aby chůze byla co nejméně únavná a monotónní. Tato prvotní stopa, dalšími chodci ověřovaná a potvrzovaná, má cenu hluboké podvědomé zkušenosti. Je to v krajině prvek dynamický, srovnatelný s příběhem (Esterka, 2008).

3.5.3 Funkce vegetačního doprovodu komunikací

- zpevnění svahů, ochrana půdy před erozí (kořenový systém)
- meliorace zamokřených půd
- zlepšování mikroklimatických podmínek (omezení nežádoucích vlivů klimatických extrémů)
- zlepšení hygienických podmínek (snižování prašnosti, tlumení hluku, zachycování zplodin)
- zachycování nezvládnutých vozidel keřovými porosty
- optické vedení
- ochrana proti oslnění protijedoucími vozidly či sluncem
- mírnění síly větru a zabránění tvorby závějí na vozovce
- spoluurčuje architektonickou podobu a hodnotu stavby

- začleňuje technické dílo do krajiny
- spoluurčuje krajinný ráz dotčené části území
- vytvoření optimálního objemu biologicky aktivní hmoty (TP 99, 2004)

Aleje, ale především pásy dřevinné zeleně podél komunikací mohou též plnit funkci biokoridorů a interakčních prvků, mohou být součástí protierozních linií (voda) a větrolamů (Kubeš, 1996).

MELIORACE ZAMOKŘENÝCH PŮD – jako meliorační dřeviny a jejich porosty je třeba chápat především takové, které vzhledem ke svým vlastnostem jsou schopny plnit celou řadu melioračních funkcí. Je to především fixace půdního povrchu, úprava vodohospodářských poměrů, ovlivnění mikro – mezo a v určité míře i makroklimatických podmínek, včetně celé řady dalších, z toho odvozených funkcí. Výraznou meliorační funkci mají dřeviny, které zadržují sesouvající se kamenité a šterkovité svahy. Pro tyto účely se výborně hodí v nižších polohách např. habr (*Carpinusbetulus*) (Machovec,1982).

BIOKORIDOR – je krajinný prvek, který pokud je funkční, svou velikostí a stavem ekologických podmínek umožňuje migraci organismů charakteristických pro geobiocenózy biocenter které spojuje. Biokoridor je také trvalým útočištěm řady organismů, zvláště organismů ekotonových (Kubeš, 1996).

INTERAKČNÍ PRVEK – je obvykle liniový krajinný prvek vyběhající z biokoridorů či biocenter do okolní krajiny a zprostředkovávající příznivé působení ÚSES na okolní méně stabilní krajinu. Interakční prvky se vymezují pouze na lokální úrovni. Interakční prvky slouží jako útočiště řady živočichů agrocenóz (Kubeš, 1996).

PROTIEROZNÍ LINIE – účinným opatřením proti vodní erozi je založení pásů a enkláv dřevinné zeleně uvnitř orného pozemku. Tyto převážně liniové prvky by měly být umístěny kolmo na spádnici pozemku a dále by měly být umístěny v prostoru přirozené údolnice a v okolí pramenišť. Tato dřevinná zeleň by měla mít polyfunkční charakter. Může být současně také biokoridorem nebo interakčním prvkem. Lze podél ní vést polní cesty a pěší stezky (Kubeš, 1996).

VĚTROLAMY – by měly mít následující parametry – šířku 8-16 m, měly by být co nejvyšší (měly by obsahovat vysoké stromy – duby, lípy, jasany, topoly, případně olše a vysoké vrby), současně by měly mít plně rozvinuté i střední a nižší dřevinné patro. Ve větrolamu je vhodná příměs jehličnanů, především smrků. Smrky (*Picea*) omezují proudění vzduchu v době, kdy listnáče postrádají olistění. Obvykle mají a měly by mít polyfunkční charakter. Může být současně také biokoridorem, interakčním prvkem. Lze podél něj vést polní cesta (Kubeš, 1996).

3.5.4 Zakládání porostů doprovodné zeleně

Při výsadbách silniční vegetace je nutno dodržovat tyto základní podmínky:

- správně připravit plochu pro výsadbu (bez plevelných bylin i dřevin apod.)
- dodržovat správné termíny výsadby (nevysazovat prostokořenné výpěstky v období sucha a vyšších teplot; lepší výsledky byly při podzimních výsadbách)
- používat kvalitní výsadbový materiál
- dodržovat navržené technologie výsadby (prolévání jamky vodou, přitlačení zeminy, aby kolem kořenů nezůstala vzduchová mezera)
- účinně chránit prostokořenné výpěstky při manipulaci před výsadbou a během ní před vysycháním
- dodržovat odstupy od komunikace, inženýrských sítí, příkopů, objektů, dodržení rozhledových polí s perspektivou rozvoje vegetace v dalších letech
- dodržovat druhové složení podle projektu
- potlačovat růst plevelů kolem mladých dřevin v prvních 3-4 letech
- podporovat růst vysázených dřevin zálivkou a hnojením
- chránit vysazené dřeviny proti poškození okusem zvěří, větrem, při sekání trávy a podle potřeby proti chorobám a škůdcům.

Čím je kvalitněji provedená výsadba a čím intenzivnější péče se porostům věnuje v prvních třech až čtyřech letech, tím dříve vytvoří zapojené porosty, které samy potlačí bylinné patro, a tím lepší je základ pro celkovou dobu životnosti dřevin (TP99, 2004).

3.5.5 Pěstování porostů doprovodné zeleně

Z časového hlediska můžeme pěstování dřevin rozdělit na 3 období respektive vývojová stádia:

- Výchovné období (stádium nástupu)
- Období dospívání a dospělosti (stádium dorůstání a optima)
- Období stárnutí a stáří (stádium rozpadu, obnovy)

Mezi nejdůležitější pěstební opatření zpočátku výchovného období patří ochrana dřevin před plevelem nebo jinými konkurujícími rostlinami rostoucími v bezprostřední blízkosti sazenic.

K nezbytným pěstebním zásahům v prvním vegetačním roce počítáme rovněž zalivku dřevin, zejména při dlouhotrvajícím suchu a teplém počasí. K pravidelně se opakujícím nutným opatřením ve výchovném období a částečně v období dospělosti patří rovněž ochrana vůči zvěři, kterou uskutečňujeme vždy na podzim.

V prvních letech provádíme rovněž vylepšování, tzn. uhynulé a silně poškozené dřeviny nahrazujeme novými.

V dalších letech – období dospívání a dospělosti se v porostech zaměříme na jejich modelaci, tj. odstraňujeme výplňové dřeviny případně i jiné kategorie dřevin, je-li to z funkčních a zdravotních důvodů potřebné.

V období stárnutí a stáří, tj. v době kdy dřeviny dosáhly své věkové hranice a začínají chřadnout, se zaměříme na zmlazovací řez nebo částečnou, případně celoplošnou rekonstrukci (obnovu) porostu (Bulř, Škropík, 1987).

3.5.6 Kácení doprovodné zeleně

Silniční vegetace na silničních pomocných pozemcích a na jiných vhodných pozemcích tvořících součást dálnice, silnice nebo místní komunikace nesmí ohrožovat bezpečnost užití pozemní komunikace nebo neúměrně ztěžovat použití těchto pozemků k účelům údržby těchto komunikací nebo neúměrně ztěžovat obhospodařování sousedních pozemků.

Na návrh příslušného orgánu Policie České republiky nebo po projednání s ním nebo na návrh silničního správního úřadu nebo po projednání s ním je vlastník dálnice, silnice a místní komunikace oprávněn v souladu se zvláštními předpisy kácet dřeviny na silničních pozemcích (13/1997 Sb.).

Povolení není třeba ke kácení dřevin z důvodů pěstebních, to je za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů, při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků, k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav a z důvodů zdravotních, není-li v tomto zákoně stanoveno jinak. Kácení z těchto důvodů musí být oznámeno písemně nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit. Omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin.

Povolení není třeba ke kácení dřevin se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristiku stanoví Ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

Povolení není třeba ke kácení dřevin, je-li jejich stavem zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu. Ten, kdo za těchto podmínek provede kácení, oznámí je orgánu ochrany přírody do 15 dnů od provedení kácení (114/1992 Sb.).

Likvidace alejí a stromořadí podél českých komunikací probíhá bohužel poslední roky s nevídanou mohutností – bylo vykáceno více než 100 000 stromů za posledních sedm let (Březová, 2011).

3.5.7 Silniční stromořadí jako krajinný prvek

Krajinné prvky jsou nedílnou součástí zemědělské krajiny, člení ji a spoluvytvářejí její ráz. Tyto krajinné prvky však v současné době na mnoha místech chybí, a to zejména vinou změn struktury zemědělské krajiny ve 2. pol. 20. století. V tomto období docházelo k intenzivnímu rozorávání mezí, scelování pozemků v zájmu obhospodařování větších ploch, k melioracím rozsáhlých území a intenzifikaci zemědělství. Odhadovaná ztráta krajinných prvků od dob kolektivizace činí asi 4 000 km stromořadí, 3 600 ha rozptýlené zeleně a 49 000 km mezí (Zpravodaj Ekozemědělci přírodě, 2010)

4. HISTORIE

Historický vývoj vegetačního doprovodu je starý jako komunikace samotné, protože zeleň k těmto stavbám vždy patřila. Plnila orientační význam v nepřehledné krajině (horské oblasti apod.) nebo řídce osídlených územích, poskytovala stín a

v zimě byla i přirozenou obranou proti sněhu. Vegetační doprovody pozemních komunikací a vodních toků jsou v dnešní krajině plošně nejrozsáhlejší typy tzv. rozptýlené zeleně (Bulíř, 1984).

Aleje jsou svědectvím promyšleného komponování krajiny s naplněním estetickým ambic dřívějších společenských elit – šlechty a církve, ale i šetrného přístupu venkovského lidu ke krajině. Historie alejí začíná u pěšin existujících od nepaměti. K rozvoji sítě cest mezi vesnicemi a panstvími dochází během středověké kolonizace (Arnika, 2010).

Již v dávné historii byl hojně používán prvek alejí (např. ve starém Egyptě při zakládání města Théb asi 1400 př. Kr. byla veřejná prostranství osazována palmami, olivovníky, morušovníky, tamaryšky, fikovníky. Prostranství byla propojena alejemi v ulicích a doplněna fontánami, bazény, altány, loubím, pergolami, atd.) Naše republika je protkána tisíci km silnic a kolem nich byly vždy vysázeny aleje, dnes je situace v této oblasti velice tristní, jen sem tam je vidět změny k lepšímu (Rakušané v jedné studii zjistili, že po vykácení alejí vzrostla nehodovost o 35%). Každý máme svůj strom nebo svou alej, kde rádi chodíme a kde se cítíme dobře. Naši předci byli v tvorbě krajiny skutečně mistři, aleje představovaly významný prvek používané v tvorbě krajiny, ale také uvnitř uměleckých sadovnických děl – parků, používali se aleje jednořadé, dvojřadé či víceřadé (Laššák, 2007).

Ve starém Římě architekt Vitruvio přímo doporučoval vysazování řad stromů k promenádám a na veřejných prostranstvích, lemovány byly i významné cesty a silnice (Arnika, 2010).

4.1 Jak vznikly aleje

Aleje – tak, jak je typicky neznáme, jsou jistě záležitostí prastarou – jsou známé aleje sfing, sloupoví chrámů... a možná, že existovaly i aleje stromů, ale nedochovaly se (Cílek, 2007).

Traduje se, že prvním architektonickým dílem člověka byla cesta, která na počátku našeho soužití se zemí pravděpodobně tvořila spojnicí obživy a obydlí, jinak řečeno pramene a jeskyně, posléze se k těmto dvěma cílům přidal třetí – božstvo (Otruba, 2002). O několik tisíc let později pak započalo velkorysé vysazování alejí podél cest (u nás spojené s dobou barokní a časem následujícím), ale cíle se

prakticky nezměnily. Cesty již neodmyslitelně spojené s alejemi spojují opět tři základní místa našich životů - obživu (statky) – obydlí (zámek) a božstvo (kostel). Prostřednictvím svého příjemného „klimatu“ nás provádí známou i neznámou krajinou k místům, která jsou pro nás již věky těmi nejdůležitějšími (Velička, 2010). Zahrady s okolím sadů a vinic byly již v renesanci chápány jako lidským intelektem ideálně strukturovaná příroda. Tento aspekt v přírodě skrytý měl být odhalen zvýrazněním pravidelnosti rastru výsadeb, od květin až po kaštanové lesy či aleje, které nově zprostředkovaly propojení sídel s vinicemi a oborami. Rostoucí estetický zájem o přírodu byl v renesanci (mimo malířství a literaturu) spjat s proměnami zahradního designu, kde prvky a postupy tradičního zahradnictví spolu se sochařstvím a uměním hydrauliky nově formovaly i vinice, obory a lesy (vigna, barco, bosco). Význam těchto proměn byl podtržen účastí nejvýraznějších uměleckých osobností doby (Esterka, 2008).

4.1.1 Doba Karla IV.

Čtrnácté století a zejména doba panování Karla IV. je pro toto období a krajinu obzvláště významná, neboť rozkvět našich zemí je dán nárůstem počtu obyvatelstva, zakládáním nových dvorů, vsí a měst, rozmach dolů, hutí, ale i zakládání vinic, zahrad a chmelnic. Karel IV., který od mládí trávil mnoho času na cestách a dobře znal jejich vojenský a komunikační význam a systém, začal zavádět silné cesty (silnice) zpevněného povrchu o šířce kolem 5 metrů. I když některé prameny se zmiňují o výsadbě stromů kolem cest již v této době, bylo k alejím a stromořadím v našem pojetí ještě daleko. Naopak kolem cest bývaly stromy odstraňovány, aby se lapkové neměli kde skrývat. I v pozdější době (17.stol.) bývaly porosty na nepříznivých místech u cest odstraňovány na dostřel pistole jako bezpečnostní pás (Vysloužil, 2006).

4.1.2 Italská renesance

V renesančním Toskánsku byl systém hospodářské krajiny součástí konceptu vily v krajině. Cosimo (1389-1464) a po něm Lorenzo (1449-1492) de' Medici založili fungující systém venkovských vil nového hospodářského organizování a ekonomie území. Tradiční koncept římské venkovské vily byl Lorenzem vzkříšen a aplikován v krajině pod svahy Chianti u Florencie. Střediskem se stala vila v Poggio a Caiano (po

1485), od které se alejemi rozvinul vzorový koncept okrasné farmy La Cascine di Poggio a Caiano. Zde byla ideální krajina poprvé v novověku hospodářsky a esteticky utvářena, s odkazy ke klasickým tradicím. V příměstské oblasti Říma bylo prostředí vil s běžnou krajinou nazýváno Vigna (šlo o krajinu s vinicemi, ovocnými sady a lesy; např. Vigna Cesi, Vigna Carpi, vigny Madama, Giulia, aj.). Barco (obora), Barchetto a Bosco (les), byly transformovány na parky a udržovány na rostlém terénu, bez geometrizace a formálnosti (mimo alejí a průseků). Sloužily k procházkám a projíždkám, nešlo jen o lov. V Itálii 15. - 17. století se tyto enklávy staly velmi oblíbenými, zejména v okolí papežského dvora. Tyto nové parky byly osazovány loubími alejí a stromořadími, na pozadí porostů byly prostory s lavičkami a loggiemi k odpočinku, k obdivování antických sbírek a ke kontemplaci. Řady stromů se vysazují v liniích a ve stejných odstupech, v symbolické pětici quincunx, s rohy vzájemně si odpovídajícími. Alej má vytvořit klenební strukturu (loubí) a je symbolem primární architektury přírody, spojením kosmického, lidského a přírodního řádu. Je architekturou s interiérem, jehož vlastnosti vycházejí z daných sponů a roztečí a jsou závislé na architektuře použité dřeviny. Krása, vznešenost a harmonie interiéru aleje vzniká přirozeným stárnutím, sklenutím korun. Pravidelné aleje zprostředkovaly propojení interiéru domu se zahradami, vinicemi i lesními oborami. Estetický zájem o přírodu je v době renesance provázen proměnami designu zahrad a krajiny, postupy zahradnického umění začínají formovat i okolní prostory. Zahrada s okolím sadů a vinic byla lidským intelektem ideálně strukturovaná příroda (Hendrych, 2011).

4.1.3 Baroko

Aleje jsou od počátků baroka nejvýraznějším krajinným prvkem, komponovaným člověkem (Jech, 1996).

Nejsilněji působí baroko v otevřené, venkovské krajině. Ryze barokní zásah do venkovské krajiny představují aleje. Odrážejí nový přístup člověka k přírodě a rozehrávají celou řadu protichůdných významových souvislostí, z nichž nejpatrnější jsou prolínání uzavřenosti s otevřeností a stálosti s proměnlivostí.

Základní stavební surovinou alejí je živé dřevo, jehož svébytnost však od samého počátku podléhá tvrdé kultivaci: stromy jsou vysazovány v přesně rozměřených rozestupech, pravidelně prostřihovány a prořezávány, a v případě, že i přesto svou

nesouměrně rostlou korunou či křivým kmenem naruší zamýšlenou kompozic, jsou v co nejkratší době vykopány a nahrazeny jinými.

Aleje pohledově uzavírají cesty před okolní krajinou a zároveň je tím zvýrazňují, zviditelňují na vzdálenost přesahující mnohdy i stovky metrů. Soustřeďují pozornost člověka pohybujícího se „uvnitř“ k jejím průhledovým horizontům a zároveň mu nezabraňují ve výhledu do stran (i když rytmizovaně, přes kmeny stromů). Vytvářejí zcela specifická klimatická prostředí – stín, bezvětří nebo naopak stálý průvan větru, která však stejně jako jejich okolí podléhají prudkým změnám počasí – bouře, vichřice, vánice (Hájek, 2003).

4.1.3.1 Valdštejnova lipová alej v Jičíně

Za první alej, která pravděpodobně vstoupila do ryze volné krajiny je možno považovat impozantní čtyřřadou lipovou alej směřující od nově budovaného sídla panství Albrechta z Valdštejna v Jičíně k letohrádku v Libosadu, který byl budován jako součást velkorysé barokní krajinářské kompozice. Čtyřřadá tvarovaná lipová alej ze čtyřicátých let 17. století je dlouhá téměř 2 km (Vysloužil, 2006).

Pozemky potřebné pro monumentální příjezdovou cestu, spojující zebínský letohrádek s městem, vykoupil Albrecht z Valdštejna v roce 1631. Založena byla o rok později zasazením 1152 lip do čtyř řad, jež tak rozčlenily její vnitřní prostor do tří rovnoběžných linií, průhledů (Hájek, 2003).

*U Jičína rostou lípy, jež trojitou širokou alejí
vedou z města k vévodově zahradě.
Je to dílo tak ušlechtilé, že mu v celých Čechách,
ba ani v sousedních zemích
nenalezneš nic rovného. Více než sedm set lip,
vysázených uhlopříčně, otevírá
čtyřmi řadami trojitou cestu, a to prostřední,
vhodnou pro povozy, jakoby
královskou, a dvě menší, postranní. Samotné
stromy jsou všechny stejného stáří,*

Obr. 2 (Hájek, 2003)

*mají stejnou korunu, pod nimi pak je tráva a květiny, slovem je to hésiódovská
cesta rozkoše, od níž se odchýlil po konečném rozhodnutí mladý Prodikův Herkules*

(Balbín, 1986.)

Přesto nebo právě proto, že byla „postavena“ ze stromů, živého, křehkého a zároveň velmi odolného stavebního materiálu, představuje cesta – alej jednu z nejdochovanějších architektonických a urbanistických památek z dob Albrechta z Valdštejna. Její délka ani šířka se v průběhu více než tří staletí téměř nezměnily, jen počet jednou za sto let zmlazovaných lip byl stavbou silnice do Lomnice nad Popelkou v 19. století zmenšen: Na pásu země širokém 20,5 metru a dlouhém 1716 metrů stojí dnes 1140 stromů (Hájek, 2003).

Nově vytvářená barokní krajina byla dobře organizovaná, bezpečně průchodná a příjezdové cesty k zámkům, panským sídlům, k větším usedlostem doprovázené alejemi dodávaly sídlům důstojnosti a velkoleposti. Také "církvní krajinářství" spoluvytvářelo barokní a později klasicistní krajinu množstvím poutních míst s kostely, kaplemi, křížovými cestami situovanými na vyvýšených místech a zvýrazněnými liniemi alejí. Na tuto "panskou" krajinnou architekturu navazovalo "lidové krajinářství" s kapličkami, křížky a božími mukami, kdy solitérní stromy, venkovské aleje a stromořadí mnohdy vedoucí např. k mlýnům, kovárnám, bělidlům, valchám apod. propojovaly místa a vesnice s okolím a mezi sebou propracovaným systémem cestní sítě, aby byl zajištěn přístup ke každému stavení či pozemku. Vesnice a stavení spojené cestami s alejemi tak nebyly vedle krajiny, ale byly s krajinou srostlé (Vysloužil, 2006).

Nejčastěji používanými druhy v té době byly lípy (*Tilia*), javory (*Acer*), jasany (*Fraxinus*), duby (*Quercus*), buky (*Fagus*), později topoly (*Populus*) a zejména módni u nás nepůvodní jírovce (*Aesculus*). Z jehličnanů modřiny (*Larix*) event. Borovice (*Pinus*). Nelze také opomenout zejména ve venkovském prostředí používané ovocné druhy (Vysloužil, 2006).

4.1.4 Osvícenství

Ve všech historických etapách se vegetační doprovod podřizoval potřebám silnice a to i v době vlády Marie Terezie, kdy byla stanovena povinnost vysazovat stromy kolem všech nových silnic. V tereziánském patentu se např. uvádí: „Jestliže blízko silnice stojící stromy a keře vrhající stínem překážejí jejímu vyschnutí, nařizujeme a každému k zachování ukládáme, aby ve vzdálenosti 2 sáhů (3,8 m) od patníku nebo

hrany silnice nově se nevysadil žádný strom, veškeré pak nyní v této vzdálenosti stojící stromy, vyjma stromy ovocné, aby byly ihned poraženy a odstraněny" (Švédová, 2010).

V osvícenství se krajina více romantizuje, aleje se již nepoužívají jako hlavní kompoziční prvek, ale jako prvek tvaroslovný. Současně se do popředí dostávají více důvody praktické. Vysazování alejí bylo nakonec roku 1752 uzákoněno z důvodů hospodářských, estetických, orientačních a bezpečnostních. K těm praktickým důvodům patří od nejstarších dob i důvody vojenské – strategické (např. král Jindřich II. nařídil vysázet podél veřejných cest jilmy, které měly poskytnout dříví na vozy a lafety děl, u nás aleje sloužily pro orientaci v krajině při vojenských mapováních, a současně bylo vojenským vysloužilcům dovoleno jíst spadlé ovoce ve všech alejích, kterými procházeli někdy i stovky kilometrů cestou domů z vojenských cvičení) (Březová, 2011).

4.1.4.1 Napoleonovy topoly

Na přelomu 18. a 19. století přichází z Anglie nová krajinářská tvorba, která se vrací zpět k estetice přírodě blízké krajiny. Novým prvkem se stávají topoly (*Populus*) vysazované podél silnic (Arnika, 2010). Napoleon Bonaparte nechával vysazovat pyramidální topoly, které mu v poměrně krátké době 20 let pomáhaly při vojenských manévrech v orientaci v krajině (Březová, 2011).

Obr.3, Arnika 2010

TOPOLY DNES: Porosty rychle rostoucích dřevin jsou vysazovány v mnoha podobách. Mohou to být velmi rozlehlé lesy, mohou to být linie stromů, shluky stromů nebo dlouhá stromořadí, například 5 řad ve vzdálenosti 2 metry od sebe. Vzhledem k převládající funkci energetické jsou rychle rostoucí topoly vysazovány plantážovým způsobem v několika variantách. Liší se například ve vzdálenostech řad od sebe (1,5 - 5m) a ve vzdálenosti jednotlivých stromů v řadách (0,5 - 1,5 m). Také se používá výsadba ve dvojřadách. Způsobem výsadby může být sledován i jiný

význam než pouze energeticky, resp. funkce porostů rychle rostoucích dřevin se může v průběhu růstu stromů měnit (Celjak et.all., 2008).

Kolem poloviny 19. stol. byla dokončována dostavba císařských (státních) silnic a bylo započato s vedlejšími nestátními silnicemi, podél nichž bylo zákonem nařízeno sázet aleje a stromořadí, obzvláště stromů ovocných a morušových. Výsadba ovocných stromů u silnic prožívala v 19. stol. konjunkturu zatímco aleje v krajině z období baroka zestárly, některé byly předělány a zlikvidovány, jiné ustoupily při úpravě silnic. Šíření zejména ovocných stromořadí v krajině u komunikací všeho druhu pokračovalo i ve 20. století hlavně z důvodu hospodářského využití ovoce a využití hůře obhospodařovatelných ploch. Formou alejových výsadeb se tak do krajiny dostávala prakticky jediná záměrně zakládaná zeleň mimo les (Vysloužil, 2006).

4.2 Zeleň v městských prostorách

- Členění dřevin podle historického sortimentu

Od nepaměti do 16. století – vysazovány zejména lípa (*Tilia*), dub (*Quercus*), tis (*Taxus*), vyloučeny nejsou ani stromy ovocné, zejména dlouhověké hrušně (*Pyrus*).

16.–18. století – zejména lípa (*Tilia*), jilm (*Ulmus*), javor (*Acer*), kaštan koňský (*Aesculus hippocastanum*) (údajně dovezený do střední Evropy v roce 1576 velvyslancem císaře u tureckého dvora Busbekem. Pro svou hustou a pravidelnou korunu, poskytující hluboký stín, byl kaštan velmi oblíbený jak v zámeckých zahradách, tak v alejích ve městech i ve volné krajině. Pro své plody byl vysazován i v oborách. Jde patrně o první „módní“ cizí strom v naší historii.), akát, topol vlašský, platan. Zatímco platan si podržel postavení ušlechtilého solitéru v zámeckých parcích, a ani v těch nebyl až na výjimky (Strážnice) vysazován v alejích, akát a topol vlašský se v závěru 18. století staly dalšími „módními“ stromy. Akáty a topoly byly ve velké míře vysazovány nejen v zámeckých parcích, ale i do stromořadí ve městech a volné krajině. Topol vlašský do té míry zlidověl, že lid si při slově topol vybaví právě topol vlašský, původní topol černý ani nezná. Akát fascinoval svým mimořádně malebným tvarem, lehkou stavbou koruny a zpeřenými listy.

19. století – zejména lípa (*Tilia*) v druzích, kaštan (*Aesculus*) v druzích, javor mlčč (*Acer platanoides*) i v odrůdách, řidčeji javor klen (*Acer pseudoplatanus*) v odrůdách a javor stříbrný (*Acer saccharinum* L.), akát (*Robinia*) i v druzích a odrůdách, jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) i v odrůdách, habr (*Carpinus*), hloh (*Crataegus* L.) i v odrůdách, jeřáb (*Sorbus*) v druzích, líska (*Corylus*), platan (*Platanus*), jilm (*Ulmus*), dub (*Quercus*), slivoň (*Prunus*) v druzích a odrůdách, šeřík (*Syringa* L.), buk (*Fagus*), topol (*Populus*), jerlín japonský (*Sophora japonica*), pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*) (v polovině 19. století další „módní“ strom; jde opět o strom se zpeřenými listy, obliba těchto stromů je pochopitelná, když si uvědomíme, že z domácích stromů má zpeřené listy jen jasan a jeřáb obecný); dostupný sortiment byl velmi široký.

20. století – do nového věku vstoupili zahradníci s velmi širokým sortimentem, mnohem bohatším, než jsme znali před rokem 1989 a jistě i bohatším, než je dostupný dnes. Bylo to výsledkem dlouhodobého procesu introdukce, tedy zavádění cizokrajných rostlin dovozy do domácího sortimentu (někdy bylo tak úspěšné, jak uvádíme u akátu a pajasanu), od druhé třetiny 19. století doprovázené stále intenzivnějším procesem šlechtění. Výpěstky byly předváděny na zahradnických výstavách městských, krajských, zemských a říšských. Soutěž povzbuzovala k dalším metám. Zprávy soudobých odborných časopisů (u nás zejména *Wiener Illustrierte Gartenzeitung*, později *Zahradnické listy*) dokládají úctyhodnou šíři sortimentu, ale i odborné diskuse a výměny informací (srovnáním s dnešním anglickým jazykovým prostorem si můžeme uvědomit, jak plodná mohla být výměna informací a zkušeností v jazykovém prostoru německém). Sortiment počátku 20. století umožňoval volit do dané situace optimální dřevinu (Novák, 2001).

- Výsadba v ulicích

V širokých ulicích je možné sázet stromy dvěma způsoby. Malokorunné na okraj chodníku (nedoporučujeme však sázet jen po jedné straně) nebo velkokorunné do aleje podél osy ulice, alej může být jednořadá, dvoj i víceřadá (maximálně šestiřadá). U lichých počtů řad (3,5) a v aleji čtyřřadá nebo šestiřadá je možné dřeviny kombinovat v podélném i příčném směru. Kombinace v podélném směru znamená, že vedle sebe vysadíme rozdílné druhy nebo odrůdy stromů v řadách. Kombinace v

příčném směru znamená, že v jedné řadě střídáme zpravidla dva taxony, čímž celou alej rytmizujeme. Přirozeně, tak jako na náměstí, je také v široké ulici možná kombinace malokorunných stromů na okraji chodníku a stromů s velkou korunou v ose ulice. Při kombinaci dřevin doporučujeme střídmost. Jako příklad můžeme uvést výsadbu na Husitské ulici v Brně-Králově Poli. Původní výsadba z přelomu 19. a 20. století byla následující: Okraje chodníku byly lemovány střídavou výsadbou šeríku (*Syringa vulgaris*) a slivoně (*Prunus fruticosa* „Globosa“). Středem ulice byla vedena dvouřadá alej javorů (*Acer platanoides* „Schwedleri“). V 80. letech 20. století byly dožilé javory vykáceny a nahrazeny výsadbou platanů (škoda, že nebyla uchována původní kombinace taxonů). Pokud bude obnoveno dožívající stromořadí na okraji chodníku obnoveno, doporučujeme uchovat aspoň tam původní kombinaci. Ve dvou a víceřadých alejích lze stromy sázet do páru nebo do trojsponu. Párová výsadba působí ukázněněji. Doporučujeme následující sortiment stromů s větší a velkou korunou: akát (*Robinia pseudoacacia*, a jeho kultivary „Bessoniana“, „Tortuosa“, „Pragensis“), břek (*Sorbustorminalis*), břestovec (*Celtis occidentalis*), dřezovec (*Gleditsia triacanthos*), hloh (*Crataegus laevigata* v kultivarech „Paul s Scarlet“, „Plena“, „Rosea Flore Pleno“), dub (*Quercus robur* „Fastigiata“), jeřáb, (*Sorbus aucuparia*, *Sorbus intermedia*), muk (*Sorbus aria*), jerlín (*Sophora japonica*), kaštan koňský (*Aesculus hippocastanum*, *Aesculus x carnea*), líska turecká (*Corylus colurna*), javor jasanolistý (*Acer negundo*), mlč (*Acer platanoides*, a jeho kultivar *Schwedleri*), klen (*Acer pseudoplatanus* a jeho kultivary „Atropurpureum“ a „Aureo-variegatum“) a stříbrný (*Acer saccharinum*), jasan americký (*Fraxinus americana*) a ztepilý (*Fraxinus excelsior*), jilm (pokud možno taxony odolné vůči grafiose), katalpa (*Catalpa bignonioides*), moruše (*Morus alba* a *Morus nigra*), platan (*Platanus x acerifolia*), sakura (*Prunus serrulata* „Amanogawa“, „Kanzan“), topol balzámový (*Populus balsamifera*), topol vlašský (*Populus nigra* „Italica“), vrba (*Salix alba* „Tristis“) hlavně do ulic lemujících vodní tok nebo plochu (Novák, 2001).

4.3 Volba stromů pro stromořadí silniční a uliční

Při volbě dřevin podél komunikací se musí respektovat a zvažovat několik hledisek. Je třeba si uvědomit, že jde o výsadby ve volné krajině, a proto je třeba používat především dřevin domácích a vyhnout se dřevinám s velmi odlišným a pro

naši krajinu cizím vzhledem (cypřišky, zeravy...). Druhým hlediskem ovlivňujícím druh vysazované dřeviny jsou stanovištní podmínky, tj. nadmořská výška, terén, druh půdy a její vlhkost. Třetím hlediskem ovlivňujícím volbu dřeviny je druh komunikace a její úsek. K hlavní komunikaci se hodí vysoké, mohutné stromy s vysoko nasazenými korunami, u lokálních komunikací můžeme použít i nižší dřeviny (Mezera, 1976).

Pro stromořadí jsou odedávna oblíbeny různé druhy divokých stromů okrasných těchto rodů: Lípa (*Tilia*), javor (*Acer*), dub (*Quercus*), maňal (*Aesculus*), topol (*Populus*), jím (*Ulmus*), hloh (*Crataegus*), platan (*Platanus*), jeřáb (*Sorbus*), bříza (*Betula*), jasan (*Fraxinus*), vrba (*Salix*), ořešák (*Juglans*); méně často se setkáváme s příslušníky těchto rodů: Olše (*Alnus*), líska (*Corylus*), jerlín (*Sophora*), pajasan (*Ailanthus*), slivoň (*Prunus*) a břestovec (*Celtis*) (Kamenický, 1932).

Lípy (*Tilia*)

Většina druhů lip jsou stromy mohutného vzrůstu, které dosahují velmi vysokého věku, na což třeba bedlivě pamatovat při zakládání stromořadí. Lípy milují půdy hlubší, hlinité, přiměřeně vlhké, kdežto v půdách suchých krmí, chřadnou a předčasně umírají. Většina lip dobře snáší včasný řez. Velikou předností lipových stromořadí je vzácná vůně květů, které se nemůže rovnati žádný jiný strom našeho podnebí. Značný význam včelařský je rovněž nepopíratelný. Vhodnou kombinací několika druhů lip v úsecích stromořadí lze značně prodloužit údobí květu (Kamenický, 1932).

Javory (*Acer*)

Javory jsou stromy celkem nenáročné, které se spokojují i s chudším stanovištěm, a proto jsou odedávna jako stromy alejové velmi oblíbeny (Kamenický, 1932).

Duby (*Quercus*)

Duby vynikají bohatstvím četných druhů a forem, pro stromořadí můžeme se však spokojiti několika nejvhodnějšími druhy. Jelikož starší stromy se při přesazování špatně ujímají, je třeba sázeti stromky velmi mladé. Jemnější formy vyžadují chráněných poloh (Kamenický, 1932).

Topoly (*Populus*)

Stromy s měkkým dřevem, často tvořící kořenové výmladky. Listy opadavé, dlouze stopkaté, střídavé. Jehnědy jsou stopkaté, rozkvétají před rašením listu, jsou převislé, větrosnubné (anemogamní). Samčí květy mají 4, nebo více tyčinek. Samičí pestíkové květy mají zubaté až střapcovité listeny. Tobolka se uzavírá 2 až 4 chloupky. Semeno je jemně ochlupené. Na našem území rostou původně 3 druhy topol bílý (linda) – *Populus alba*, topol černý – *Populus nigra*, topol osika – *Populus tremula*. Je odolný vůči znečištěnému ovzduší, dožívá se věku 250 let. V sadovnické tvorbě je jeho využití dost problematické. Svým rychlým růstem a mohutnou korunou dokáže v krátkém čase "nahradit" duby, ale v parkových výsadbách jsou jeho křehké a mohutné větve spíše hrozbou (Slávik, 2004).

Jilmy (*Ulmus*)

Jednodomé dřeviny s jednoduchými, opadavými, někdy i vždyzelenými listy, zřetelně rozmístěnými v dvou řadách. Čeleď obsahuje přibližně 16 rodů se 160 druhy. Jejich výskyt je vázán na lokality tropického a mírného pásma, v nejméně chladnějších oblastech zeměkoule tato čeleď chybí. Přibližně polovina rodu a druhů této čeledě roste v tropech a nemá pro naše území žádný význam. U nás je zastoupen pouze jeden rod - Jilm *Ulmus* (Slávik, 2004).

4.4 Ovocné druhy jako součást vegetačního doprovodu komunikací

Vysazování stromů ke komunikacím záviselo na libovůli majitelů okolních pozemků. Až za vlády Karla IV. byla přímo majitelům nařizována výsadba podél královských cest, za Marie Terezie už podél všech cest. Bylo to hlavně kvůli hospodářskému významu, ale pomalu se začala uplatňovat i hlediska výtvarná, zejména aspekt členění krajiny a zdůraznění krajinných dominant. Plánování pokročilo tak daleko, že pro určité oblasti byly předepisovány určité druhy dřevin (např. pro silnice císařského charakteru jeřáby, ořešáky a divoké ovocné stromy). V roce 1791 bylo vydáno nařízení, aby vysazování ovocných stromů prováděli majitelé a ti pak měli ke stromům vlastnické právo. Za napoleonských válek se ale mnoho tehdejších alejí zničilo a jejich obnova byla velmi pozvolná. Český zákon z roku 1831 uvádí, že na všech zemských silnicích má každá politická obec na svém území vysazovat stromořadí. Zákon z r 1884 upřesňuje výsadbu stromořadí a

doporučuje, kde to podnebí dovolí, vysazovat ovocné stromy na vzdálenost 10 m. Ještě na počátku 20. st. byly nejvíce vysazovány švestkové odkopky (Rejzek, 1957). V letech 1929 a 1940 byla polovina stromů v alejích zničena mrazovými pohromami. Po válce byly všechny veřejné silnice zestátněny zákonem č. 147 Sb. z roku 1949. V této době již bylo jedním ze základních hledisek těchto výsadeb jejich estetické působení v krajině:... *silniční úpravy rázu rostlině biologického musí se dít v souhlase s okolními podmínkami přirozeného rostlinného krytu, zemědělské činnosti, povahy terén a celkové geonomie krajiny vůbec... Podél silnic se při volbě se málo přihlíželo k podstatným rysům a charakteru krajiny. Nedbalo se výtvarného působení alejí... Cílem jsou aleje, vysazované s citem k přirozenému prostředí, dobře udržované a ošetřované, které se stanou význačným krajinářským prvkem... aleje oku lahodící a ne ho odpuzující (Říha, 1947).*

Následovalo vládní usnesení z roku 1953 O zvelebení ovocnářství a vinařství. V něm bylo uloženo ministru dopravy a složkám silniční správy, aby byly využity všechny ovocnářsky vhodné pomocné silniční pozemky k výsadbě ovocných stromů. Současně s tímto usnesením byl zveřejněn i seznam odrůd vhodných do stromořadí.

Tak vznikla tradiční forma zeleně – alej, která je pro naši krajinu v minulosti i současnosti tak typická. Prakticky až do nedávné doby byly ovocné aleje jednou z hospodářsky nejvýznamnějších forem našeho ovocnářství vůbec. Tržby za sklizené ovoce představovaly velmi významnou část příjmů zejména pro tehdejší velkostatky. U drobných zemědělců pak tyto výsadby plně pokrývaly samozásobitelskou spotřebu. Intenzifikace ovocnictví, úbytek pracovních sil, zvýšení emisí atd. působily odklon od extenzivní formy ovocnářství v alejích. Pro naši současnost je tedy typické výrazné dožívání této tradiční formy vegetačního doprovodu, projevující se ve snížených podmínkách na údržbu těchto výsadeb a v určité bezradnosti praxe, jakým způsobem tento naléhavý problém řešit. Podle koncepce rozvoje ovocnářství se v ČSSR s ovocnými stromy podél silnic 1. a 2. třídy do budoucna nepočítalo. U silnic nižších řádů však byly ponechány a navíc bylo doporučeno jejich stav doplňovat druhy a odrůdami vhodnými pro průmyslové zpracování a mechanizovanou sklizeň. I tam je však pádným důvodem k jejich nahrazení jinými dřevinami malá odolnost proti posypovým solím. Zde vykazuje větší odolnost pouze rod *Prunus*, který do svých pletiv Cl nenasává (Horký, Soukup, 1975).

4.5 Názvy alejí

Názvy alejí většinou souvisí s druhy stromů, které je tvoří nebo souvisí s místem, kam směřují, ale zajímavé či poetické jsou i některé další názvy: např. Alfrédovská, Jakubská, ke sv. Anně, u Aniny cesty, Mikulášské lípy, princezny Marie, Žižkovo pole, Sokolí hnízdo, Vlčí kopec, Uhlířský kopec, Knížecí a Císařská alej, ale také alej Vzdechů, Svobody či Smíření.

Ze 184 registrovaných památných alejí a stromořadí tvoří nejvíce položek:

- Lípa malolistá (*Tilia cordata*) - 76 alejí
- Dub letní (*Quercus robur*) - 32
- Jílovec maďal (*Aesculus hippocastanum*) - 14
- Platan javorolistý (*Platanus acerifolia*) - 8
- smíšené - 8
- Javor klen (*Acer pseudoplatanus*) - 4
- Jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) - 4

Nejdelší naše památné aleje dle počtu stromů jsou: Lipová podél Rakovnického potoka - 595 ks, Knížecí v Tachově 481, Alej svobody 403, Ploskovská kaštánka 400, Lipové stromořadí v Telči 378 atd. (Vysloužil, 2006).

5. VYBRANÉ ALEJE ČR

5.1 Buková Haugwitzova alej

Překrásná alej lemuje příjezdovou cestu k loveckému záměčku zvanému Heinrichslust (Jindřichovo zátíší), který nechal postavit v letech 1829 až 1830 Jindřich Vilém Haugwitz. Rod Haugwitzů působil v těchto letech na panství v Náměšti nad Oslavou a byl proslulý svou láskou k hudbě. Záměček s komplexem pro hosty a služebnictvo se nachází asi 3,5 km severně od hráze

Obr.4, Amika 2010

jezera Dalešice. Alej je dlouhá 900 metrů a tvoří ji převážně buky lesní, jejichž stáří se blíží ke dvěma stům let. Nejstarší buk u záměčku je starý 250 let. Příjezdovou cestu je lemují celkem 153 stromů. Vedle 141 buků v aleji roste také 7 lip, 2 duby a 3 javory. V okolí se nacházejí rozsáhlé bukové lesy místy pralesovitého charakteru.

Alejí lze dojít z Vlčího kopce, kde stojí zámček, k místní rozhledně zvané Babylon (Arnika, 2010).

5.2 Alej k Mirošovu

Památná alej, která je složena většinou z bříz, je významná hlavně svým umístěním v krajině, ale také souvislou délkou 600 m. Nachází se za sjezdem ze státní silnice na Jihlavu a dříve pravděpodobně sloužila jako příjezdová cesta k zámku, který zde stál do roku 1986. Hned za odbočkou se naskytne pohled na

stromořadí, které vyznačuje cestu k obci Mirošov. V Mirošovské aleji najdeme duby letní, břízy bělokoré, lípy velkolisté, jírovce maďaly a topoly bílé. Celkem 171 stromů s obvodem kmene 200–350cm, výška 15–18m. Stáří stromů je různé (Arnika, 2010).

Obr.5, Arnika 2010

5.3 Knížecí alej – památná alej (Tachov)

Alej vysázená na příkaz knížete Windischgraetze před koncem 18. století podél cesty vedoucí od zámeckého mlýna v Tachově po pravém břehu řeky Mže až do osady Světce. Dálka aleje je cca 3 km a čítá přes 300 stromů. Nejstarších stromů pocházejících z doby výsadby a tudíž majících věk přes 200 let je v aleji již nemnoho a stále jich postupně ubývá. Alej byla během svého vývoje v mnoha obdobích doplňována, a to nejen cílenými dosadbami, ale také zřejmě zapěstováním stromů z náletů. Dnes je tedy značně různověká.

Nejpočetněji byly v aleji zastoupeny javor klen a javor mléč. V přední části aleje, kde vede přímo po břehu Mže, se její částí stávají na návodní straně i břehové porosty, takže se zde velmi početně uplatňuje i olše lepkavá, která zde dorůstá mimořádně mohutného vzrůstu. Pomístně se v aleji uplatňují i mnohé další autochtonní druhy stromů jako je lípa malolistá (*Tilia cordata*), jilm horský (*Ulmus glabra*), vrba křehká (*Salix fragilis*), buk lesní (*Fagus sylvatica*) a dub letní (*Quercus*

robur). Ojedinele se zde najde i dub zimní (*Quercus petraea*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), ořešák královský (*Juglans regia*). Nejstarší stromy dosahují velmi mohutných rozměrů, často s obvodem přes 3-4 m a dosahují výšky přes 20-25 m (Mirtlová, 2008).

5.4 Horní Štěpánov – Pohorská lipová alej

Alej je tvořena asi 40 stromy, a to lípou velkolistou (*Tilia platyphyllos*) a lípou malolistou (*Tilia cordata*). Stromům je víc než 100 let a mají velký estetický význam. Stromy v aleji úspěšně přestály rekonstrukci vozovky, která musela být uzpůsobena tak, aby nedošlo k poškození kořenů. Materiál komunikace byl

Obr.6, Arnika 2010

vyměněn pouze do hloubky 18 cm, silnice se nerozšiřovala. Ochránáři společně se správou silnic navrhli podmínky, aby se omezilo poškozování stromů chemickým posypem v zimě. Nyní se používají v aleji místo soli především pluhý a drobný štěrk. Příkopy se čistí pouze ručně, aby mechanizace nepoškodila kmeny stromů (Arnika, 2010).

6. PŘÍBĚHY NĚKOLIKA ČESKÝCH ALEJÍ

6.1 Alej smíření

Tři památné státem chráněné stromy, dvě lípy a dub jsou jako symboly českého a německého národa základem Aleje smíření, která péčí Integrované střední školy lesnické (ISŠL) ve Vimperku vzniká poblíž turistické trasy k Boubínu. „*Region Vimperka je situován v blízkosti státní hranice s Německem. Ani této oblasti se v minulosti nevyhnuly odsuny obyvatel. Alej bude symbolicky představovat smíření obou národů s historickými událostmi*“ uvedl ředitel ISŠL Slavomil Brandtl. „*Po osídlení zůstaly sotva znatelné stopy. Někdejší přítomnost lidí připomínají dvě lípy, dub a několik ovocných stromů,*“ upřesnil. Alej smíření vytvoří 34 nově vysazených lip a dubů. V dalším úseku pak přibudou ovocné stromy, jejichž rouby získá ISŠL v původních sídlech odsunutých obyvatel (Jungvirt, 2002).

6.2 Obnova březové aleje - Kluky

Kluky – Centrum obce spojuje s kostelem a hřbitovem březová alej. Břízy byly vysázeny počátkem padesátých let. Teď jim zvoní hrana. „*Hranice vitality břízy bílé je padesát let,*“ říká lesní hospodář Miroslav Pulicar a pokračuje: „*V posledních letech začaly kmeny chřadnout. Alej odumírá.*“ Kvůli nebezpečí úrazu nezbyvá nic jiného, než břízy vykácet. Zastupitelstvo obce Kluky proto rozhodlo o obnově aleje (Hálková, 2004).

6.3 Kolem Strakonic vyrostou aleje

Nové stromové aleje vyrostou v okolí Strakonic u Modlešovic. Město se tak snaží zkrášlit své okolí, které v minulých staletích přišlo o velkou část původního lesního porostu. Celkem by mělo u Modlešovic stát přes 330 nových stromů, řekl místostarosta Strakonic Pavel Pavel. Na stráních u Modlešovic by měly být v řadách vysázeny například lípy, duby, javory, jasaný či jeřáby. Stromy nebudou na těžbu, ale měly by přispět ke zkrášlení přírody v okolí průmyslového města. Investice vyjde na více než 430 000 korun (Českobudějovické listy, 2004).

7. ZÁVĚR

A dnes se začínáme ptát – k čemu jsou nám aleje dobré? Kde se vzaly, nejsou už jen pouhým svědkem událostí minulých, mají v naší nové době své místo? Z hrází rybníků zmizely, neb vodní zákon zakazuje vzrostlou zeleň na hrázích vysazovat – stromy prý hráze rozrušují svými kořeny. Aleje byly prohlášeny za nebezpečné pro řidiče a nazvány překážkami silničního provozu. Další často extrémní pohled je pak často přísně ochranářský – je třeba zachovávat staré aleje – ať to stojí, co to stojí. Objevují se však i snahy o jakési znovuzrození alejí – ať již podél cyklostezek či starých úvozových cest, kde se často vysazují staré ovocné odrůdy typické pro daný kraj – a to je činnost bezesporu bohubilá (Březová, 2011).

Zeleň provázela cesty člověka odnepaměti. Nejdříve bylo nutno zeleň likvidovat, aby se udržela průchodnost cest, pak se kácela a udržovala v dostatečné vzdálenosti od silnice. Tato vzdálenost byla uváděna různě, např. jako vzdálenost „co by dohodil kamenem obepjatým prsty“, podle jiného předpisu bylo nutno vykácet zeleň na vzdálenost jednoho až půldruhého provazce (lesní provazec = 32 m). Důvodem bylo

zajištění bezpečnosti cestujících před útoky pobertů a lapků. Mnohem později se zeleň začala vysazovat. Hlavní rozvoj výsadby u nás nastal až v 17. století, kdy byla různými předpisy a nařízeními stanovena povinnost vysazovat stromy u silnic. Jejich výsadba významně poznamenala vzhled naší krajiny. Aleje byly od té doby podél silnic vysazovány neustále, vryly se do naší paměti jako jejich neodmyslitelná součást a proto si naši krajinu bez nich nedovedeme představit.

S rozvojem silniční dopravy a zvyšující se rychlostí motorových vozidel bylo stále jasnější, že aleje, které vyhovovaly pro provoz koňských potahů a maširování vojsk císaře pána, nejsou pro automobilový provoz vhodné. Zatímco v západních zemích probíhala diskuze na toto téma v minulém století a značná část alejí byla vykácena, tak u nás zůstalo jenom u předpisů. Vysazování alejí u silnic vyšších kategorií se nedoporučovalo již v padesátých letech minulého století a bylo to i zakotveno v ČSN 73 6101 Projektování silnic z roku 1957. Ustanovení této normy však nebyla respektována. Nejenže se i nadále vysazovaly aleje kolem silnic všech kategorií, ale nebyla dodržována ani nejmenší povolená vzdálenost kmene stromu od hrany koruny silnice (2,5 m, později 4,5 m). Stromy nám proto každoročně předkládají účet ve formě mrtvých, těžce i lehce zraněných (Pozn.: *V letech 2000 až 2009 bylo při dopravních nehodách nárazem do stromu usmrceno 1 821 osob, tj. každý druhý den zemřela jedna osoba. Podíl dopravních nehod s nárazem do stromu je 2,9 %, usmrcených osob je však téměř 16%. Při DN s nárazem do stromu připadá jedno smrtelné zranění na 28 nehod, zatímco u jiného typu DN je to 180 nehod.*). Proč je potřeba výsadbu stromů u silnic velmi pečlivě zvažovat vyplývá ze statistiky dopravních nehod (Švédová, 2010).

Výzkumy v USA ukázaly, že 80 až 85% vybočujících vozidel se dostává do boční vzdálenosti menší jako 10m, pokud už před tím nenarazí na pevnou překážku. 80% vozidel opouští vozovku pod úhlem menším jako 20 stupňů. Dle analýzy Doc. Ing Šachla CSc, který se dlouhodobě zabývá problematikou nárazu vozidla při dopravní nehodě na pevnou překážku, se tyto údaje v ČR potvrdily. Tedy za minimální boční odstup pevné překážky (včetně stromů) od silnice v rovinném terénu a v přímé trase lze považovat 10m. U zářezů je tato pravděpodobnost poměrně nízká, pokud pevná překážka stojí na svahu 3,0m a výše nad silnicí. Nelze-li dodržet ani minimální předepsaný boční odstup od silnice, je nutno oddělit překážku svodidlem, přičemž

mezi ním a překážkou musí zůstat tzv. deformační prostor svodidla. V obcích by tyto zásady měly být dodržena na komunikacích s rychlostí vyšší jako 50km/h (Vafek, 2010).

Naopak sdružení Arnika tvrdí, že riziko dopravních nehod nemá žádnou souvislost s množstvím nebo hustotou alejí podél silnic. Dokazuje to nejnovější studie publikovaná ve Francii. Přestože v České republice podobná analýza neexistuje, lze předpokládat, že výsledky se nemohou zásadně lišit. Charakter okresních silnic i alejí je totiž prakticky totožný. Studii představilo sdružení Arnika, které kritizuje legislativní návrh ministerstva dopravy. To chce usnadnit kácení stromů podél silnic a znovu zavést pro silničáře výjimku ze zákona. Argumentuje přitom právě nebezpečností stromů pro silniční provoz.

Příčinou smrtelných a těžkých úrazů řidičů nárazem do stromu bývá ponejvíce nepřiměřená (=vysoká) rychlost nad danou v místě bezpečnou rychlost, často pod vlivem i alkoholu v nočních jízdách ze zábav a bujarých návštěv, nezdědka ještě i za nepříznivého počasí (Březová, 2011).

Desatero nenahraditelných funkcí alejí, pro které by neměly zmizet z krajiny:

- Stromořadí utvářejí harmonický charakter české krajiny a její typický ráz.
- V létě alej chrání cestovatele před slunečním žářem. Ocení to pěší, cyklisté i řidiči aut: stín brání oslnění sluncem a chrání povrch vozovky před přehřátím a následným vyjížděním kolejí do změkklého povrchu nebo praskáním.
- V noci nebo za deště či mlhy usnadňuje stromořadí řidičům orientaci, ukazuje směr.
- Alej působí jako přírodní větrolam, zmírňuje boční vítr a omezuje víření prachu z polí.
- V zimě snižuje riziko tvoření sněhových jazyků.
- Stromy pohlcují jemný polétavý prach a další škodliviny produkované automobily.
- Stromořadí omezuje hluk, který se ze silnic šíří k obytné zástavbě. Zejména pokud stromořadí doplňují keře, může být účinek významný.
- Stromořadí jsou po někdejších zničení remízů posledním zbytkem přírody mezi chemicky ošetřovanými monokulturními poli a asfaltovou vozovkou.

- Každý vzrostlý strom je domovem desítek nebo i stovek druhů rostlin a živočichů. Platí to zejména pro hmyz, ptáky a drobné živočichy (Arnika, 2010)

8. SEZNAM LITERATURY

- Arnika [online]. Praha, ©2010 [cit. 2012-01-31]. Dostupné z: <http://arnika.org/ceske-aleje>
- BALBÍN, Bohuslav. *Krásy a bohatství České země*. Praha: Panorama , 1986.
- BULÍŘ, Pavel; ŠKROPÍK, Martin. *Rozptýlená zeleň v krajině*. Praha : Novinář, 1987. 112 s.
- BULÍŘ, Pavel. *Koncepce vegetačních úprav podél silnic*. VÚOZ Průhonice, 1984.
- BŘEZOVÁ, Kateřina. *Vasevec* [online]. 23.8.2011 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.vasevec.cz/blogy/aleje-jsou-neoddelitelnou-soucasti-krajiny>
- CELJAK, Ivo; BOHÁČ, Jaroslav; KOHOUT, Pavel. *Význam cíleně pěstovaných rychle rostoucích topolových porostů v krajině: vědecká monografie*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2008, 44 s. ISBN 978-80-7394-140-6.
- ČSN 83 9001. *Sadovnictví a krajinářství - Terminologie - Základní odborné termíny a definice*. Praha: Český normalizační institut, 1999.
- Dokumentární film (2007): *Aleje jako součást naší krajiny*. Scénář: Ljuba Václavová, Václav Cílek, Produkce: Jiri Václav Allegro a ČT
- DOLEŽAL, Petr, et al. *Metodický návod k provádění pozemkových úprav*. Praha : [s.n.], 2010. 170 s.
- ESTERKA, Jakub. *Fytocenologie: (Nauka o vegetaci)*. 1. vyd. Praha: Academia, 1994, 60 s. ISBN 978-802-0001-283.
- ESTERKA, Jakub. *Silniční stromořadí v české krajině - koncepce jejich zachování, obnovy a péče o ně: cesty udržitelného využívání krajiny*. V Praze: Arnika - Centrum pro podporu občanů, 2008. ISBN 978-80-904685-2-8.
- HÁJEK, Pavel. *Česká krajina a baroko : Urbanismus českého baroka na příkladu města Jičína a jeho okolí*. první. Praha : Malá Skála, 2003. 66 s.
- Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích
- HÁLKOVÁ, Jarka. *Kluky žádají o pomoc při obnově březové aleje. Českobudějovické listy*. 2004(ČÍSLO 258).
- HENDRYCH, Jan. *Hodnocení a dokumentace alejí a stromořadí v krajině, metody a přístupy*. Průhonice, 2008.

- HENDRYCH, Jan. *Hendrychjan.estranky* [online]. 22. 11. 2010 [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://www.hendrychjan.estranky.cz/clanky/aleje-starych-cest/aleje-v-krajine.html>
- HRABĚ, František. *Vzdělávání v oblasti péče o veřejnou zeleň a travnaté sportovní plochy: souborný studijní materiál*. Vyd. 1. V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2008, 239 s. ISBN 978-80-7375-242-2.
- HORKÝ, František., SOUKUP, M. *Výzkum vlivu posypu vozovek a chodníků solí na městskou zeleň*, VÚOZ Průhonice, 1975.
- JELÍNEK, František [ekolog]. *Nedoceněné bohatství*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 1999, 111 s. ISBN 80-721-2113-8.
- JUNGVIRT, Zdeněk. Dvě staré české lípy a německý dub se stanou základem Aleje smíření. *Českobudějovické listy*. 2002, ročník XI(ČÍSLO 49).
- Kolem Strakoníc vyrostou aleje. *Českobudějovické listy*. 2004(ČÍSLO 248).
- KAMENICKÝ, Karel. *Ovocná a okrasná stromořadí. Pojednání o stromořadích silničních, výsadbách podél železničních tratí a vodních toků, o osazování pustých míst a neplodných strání*. Praha: Nákladem ministerstva zemědělství republiky Československé, 1932.
- KAVKA, Bohumil; ŠINDELÁŘOVÁ, Jaroslava. *Funkce zeleně v životním prostředí*. Vydání první. Praha : Státní zemědělské nakladatelství, 1978. 233 s.
- KUBEŠ, Jan. *Plánování venkovské krajiny*. Praha : Vysoká škola báňská - Technická universita Ostrava, 1996. 186 s.
- LAŠŠÁK, Jozef. *Historie a současnost alejí v krajině a urbanizovaném prostředí: sborník přednášek z odborného semináře konaného v Olomouci ve dnech 17. až 18. září 2007*. Olomouc: Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Olomouci, 2007, 152 s. ISBN 978-80-86570-11-2.
- MACHOVEC, Jaroslav. *Sadovnická dendrologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.
- MEZERA, Alois. *Tvorba a ochrana krajiny*. Vydání první. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1979.
- MIRTLOVÁ, Marie. *Parky a aleje města Tachova*. Domažlice: Český les, 2008. ISBN 978-80-86125-94-7.

- NOVÁK, Zdeněk. *Dřeviny na veřejných městských prostranstvích: použití dřevin v ulicích a na náměstích památkově chráněných měst*. Praha: Jalna, 2001, 56 s. Odborné a metodické publikace, sv. 22. ISBN 80–86234–21–5.
- OTRUBA, Ivar: *Zahradní architektura*. – Praha: ERA, 2002.
- PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, 451 s. ISBN 80-860-6442-5.
- POKORNÝ, J. 2001. Člověk řídí toky energie, vody a látek v krajině. *Sborník konference Tvář naší země, krajina domova*, Praha, pp. 38-44.
- REJZEK, Josef. *Ovocnářství v alejích*. SZN 1957.
- Rsd.cz [online]. 2011 [cit. 2011-12-14]. Přehledy z informačního systému o silniční a dálniční síti ČR. Dostupné z WWW: <http://www.rsd.cz/sdb_intranet/sdb/download/prehledy_2011_7_cr.pdf>.
- ŘÍHA, Josef. *Země krásná*. Třebechovice pod Orebem: Ant. dědourek, 1948.
- SÁDLO, Jiří; HÁJEK, Pavel. *Česká barokní krajina: Co to vlastně je? II. Jevy, procesy, interpretace*, in: *Dějiny a současnost* 4/2004, s. 45-49. Praha, 2004.
- SLÁVIK, Martin. *Lesnická dendrologie*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2004.
- ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Vegetační doprovod silnic, vliv na dopravní nehody a problémy s obnovou alejí*. ZAHRADA-PARK-KRAJINA. 2010, č. 3. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: http://www.zahrada-park-krajina.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=216:vegetani-doprovod-silnic-vliv-na-dopravni-nehody-a-problemy-s-obnovou-aleji-daniela-vedova-&catid=70:032010&Itemid=144
- TP99: Vysazování a ošetřování silniční vegetace. 2004
- TRATINOVÁ, Marie. *Metodika pro posouzení krajinných prvků v kontextu hospodaření na zemědělské půdě*. Opava: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2009, 122 s.
- VAFEK, Michael. *Policie* [online]. Prostějov, 3.3.2009 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/stromoradi-kolem-silnic.aspx>
- VELÍČKA, Petr. Jak jsme k alejím přišli a jak o ně dnes přicházíme: Nejen historické souvislosti vzniku a zániku alejí v našich zemích. In ESTERKA, Jakub. *Zachování alejí jako typického prvku naší krajiny: sborník referátů*. Praha: Arnika, 2010. s. 95.

VYSLOUŽIL, Miroslav. *Historické aleje - cesty do historických zahrad*. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví Průhonice, 2006.

Zákon č. 14/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích.

Zpravodaj Ekozemědělci přírodě. Olomouc: Bioinstitut, 2010, **2010**(4). Dostupné z: http://www.bioinstitut.cz/documents/bio1005_Zpravodaj.pdf

9. PŘÍLOHY

Příloha 1 - Databáze alejí a stromořadí ČR

CISLO	KOD LOKL	NAZEV	CESKY	CHKO	POCET DREVINA	OBVKM	STARI	VYSKA	ZDRAVST	DUVOCHR	ROK_MER
100007.x/19	4331	Stromořadí v Gagarinově ulici Suchdol			19 TILIA CORDATA	116-223	80	13,0		VZR EST	1996
100030.x/6	4309	Duby u Řičanky Uhříněves			6 QUERCUS ROBUR	220-400	180	20,0		VZR VEK VZR VEK KRD GEN	2002
100056.x/12	4285	Duby na hrázi rybníka Homolka	Újezd		12 QUERCUS ROBUR	538		18,0-29,0	3(2002)	HMY	2004
100071.x/8	4270	Duby u hráze Podleského rybníka	Uhříněves		8 QUERCUS ROBUR FRAXINUS	257-565	200-300	15,0-23,0	3(2001)	KRD VZR	2001
100087.x/9	5071	Jasanová alej v Chodově Alej v Komorním	Chodov		9 EXCELSIOR	202-254		16,5-22,0	2(2006)	KRD	2006
201037.x/x	4243	Hrádku	Chocerady		18 TILIA CORDATA	170		20,0	3	VZR KRD	
201040.x/10	4242	Alej v Louňovicích	Louňovice pod Blaníkem	21	10 TILIA CORDATA	227-598	150-350	23,0-28,0	3(1983)	KRD VZR	2007
201066.x/15	4226	Duby u Sedliště Památné stromy na Loretě	Benešov u Prahy		15 QUERCUS ROBUR	260-380	170	20,0		VZR KRD	9999
201074.x/90	4218		Bolina		90 TILIA CORDATA	43-379				KRD	2002
202009.x/x	4198	Alej v Kotopekách	Kotopěky		41 QUERCUS ROBUR	175-615	250	25,0-30,0	2(1984) 3(2002) 2(1995) 2,5(1999)	KRD	2005
202018.x/16	4194	Břeková alej Kolna	Broumy	24	SORBUS 17 TORMINALIS AESCULUS	165-268	120	15,0-20,0	3(2003) 2(1985) 3-	VZR KRD	2003
202030.x/x	4182	Skřipelská alej Skřipel Lhota u Kamenných			195 HIPPOCASTANUM AESCULUS	250	140	19,0	4(2002)	KRD PAM	1985
203067.x/400	4097	Ploskovská kaštanůvka	Žehrovice		400 HIPPOCASTANUM	75-340		8,5-23,0	1-3(1997)	KRD DEN	1997
203079.x/34	4085	Dubová alej v Blevicích	Blevice		34 QUERCUS ROBUR					KRD	
204059.x/106	4050	Lipová alej v Zásmlukách	Zásmluky		112 TILIA CORDATA					KRD PAM	
205019.x/x	3987	Nové Dvory u Kutné Jaubská alej Hory Dubová alej v Bělokozlech Sáza	Nové Dvory u Kutné		27 TILIA CORDATA	260-353	160 200-250 300-400		3-4(2000)	KRD PAM	2000
205029.x/15	3978				15 QUERCUS ROBUR	260-400		25,0-30,0	2 3(1997)	VZR KRD	2003
205054.x/x	3956	Světlovská hráz	Horka u Žehušic		0 QUERCUS ROBUR	400			2 - 5(2002)	KRD	2002
205076.x/x	3935	Lipová alej v Žlebech	Žleby		237 TILIA CORDATA ACER	60-597		20,0-22,0	1 - 3(2002)	KRD KRD DEN	2004
206106.1/5	3852	Stromořadí ve Mšeně	Mšeno		5 PSEUDOPLATANUS	230	80	25,0	2(2004)	VZR KRD DEN	2004
206106.2/5	3852	Stromořadí ve Mšeně	Mšeno		5 QUERCUS PETRAEA	210	80	25,0	2(2004)	VZR	2004

206106.3/5	3852	Stromofadí ve Mšeně	Mšeno	5 FAGUS SYLVATICA FRAXINUS	281	80	25,0	2(2004)	KRD DEN VZR	2004
206106.4/5	3852	Stromofadí ve Mšeně	Mšeno	5 EXCELSIOR	240	80	23,0	2(2004)	KRD DEN VZR	2004
206106.5/5	3852	Stromofadí ve Mšeně Dřezovce ve Viničné ulici	Mšeno	5 QUERCUS PETRAEA GLEDITSIA	240	80	25,0	2(2004)	KRD DEN VZR	2004
207051.x/7	3802	Lipová alej v Hrubém Jeseníku	Mladá Boleslav	7 TRIACANTHOS64-135			15,0-20,0	1(1996) 3(1998)	DEN VZR	1996
208010.x/58	3757		Hrubý Jeseník	55 TILIA CORDATA	450	250	20,0	4(2000) 2(1974) 3- 3,5(1999)	KRD PAM	2000
208017.x/15	3753	Kounické lindy	Kounice	15 POPULUS ALBA PLATANUS X	568	80	30,0		KRD	1999
208104.x/20	3681	Platanová alej Lipové stromofadí u Oskořínku	Milovice nad Labem	20 ACERIFOLIA	130-320	30-80	16,0	1(2003)	DEN KRD	2003
208105.x/38	3680		Oskořínek	38 TILIA CORDATA	435	250 120-	16,0	2(2000)	VZR KRD	2000
209015.x/9	3665	Alej ve Svémyslicích	Svémyslíce	27 TILIA CORDATA	200	130	15,0	2(1986)	KRD	1986
209018.x/9	3662	Alej v Jirnech	Jirny	22 TILIA CORDATA	200	120	20,0-22,0	2(1986)	VZR KRD	1986
209023.x/9	3657	Lipová alej v Toušeni	Lázně Toušeň	9 TILIA CORDATA	265	110	21,0	3	KRD	
209162.x/x	3603	Alej v Popovicích	Velké Popovice	0 QUERCUS ROBUR	300-530	260	18,0	3	KRD	
209172.x/18	3593	Lípy ve Štíříně	Štířín	17 TILIA CORDATA	220-475				KRD PAM	
209181.1/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5 TILIA CORDATA	250-300		24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.1/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5 TILIA CORDATA	250-300		24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.2/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5 TILIA CORDATA	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.2/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5 TILIA CORDATA	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.3/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5 TILIA CORDATA	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.3/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5 TILIA CORDATA	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.4/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5 TILIA CORDATA	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.4/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5 TILIA CORDATA	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.5/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa	5 TILIA CORDATA	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.5/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa	5 TILIA CORDATA	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979

			nad Labem									
			Lhota u Dolních									
			Břežan									
210007.x/7	3578	Břeková alej na Závisti	Mníšek pod Brdy									
210072.x/97	4724	Alej V lípkách										
		Lipová alej v Boru u										
		Březnice										
211002.x/x	3520	Topolová alej u Boru	Bor u Březnice									
211003.x/x	3519		Bor u Březnice									
211014.x/x	3512	Lipová alej v Čelíně	Čelina									
211017.x/x	3510	Lipová alej na Dobříši	Dobříš									
211055.x/48	3483	Lipová alej ve Slivici	Milín									
211061.x/x	3477	Nečínská maďalová alej	Nečín									
			Rožmítal pod									
			Třemšínem									
211089.x/x	3455	Lipová alej za zámkem										
211099.x/x	3452	Suchodolská alej	Suchodol									
			Vranovice pod									
			Třemšínem									
211108.x/x	3443	Vranovická alej	Vysoká u Kosovy									
211109.x/x	3442	Alej na Vysoké	Hory I									
212019.x/47	3412	Maďaly u Plavče	Drahouš									
			Ruda u Nového									
			Strašeci									
212153.x/20	3287	Břeková alej Brejl		24								
		Památčné stromy v										
		Rakovníku										
212156.x/595	3284		Rakovník	24								
			Jesenice u									
			Rakovníka									
			Jesenice u									
			Rakovníka									
212167.x/16	4923	Duby u Horního Fikače	Nové Hrady									
301040.x/20	3258	Alej Sokolí hnízdo										
		Dubové stromofadí v										
301064.x/7	3240	Ortvínovicích	Zvíkov u Lišova									
		Stromofadí dubů na hrázi										
		Šindlov.rybníka										
301072.1/5	3234	Stromofadí dubů na hrázi	Litvinovice									
		Šindlov.rybníka										
301072.2/5	3234	Stromofadí dubů na hrázi	Litvinovice									
		Šindlov.rybníka										
301072.3/5	3234	Stromofadí dubů na hrázi	Litvinovice									
		Šindlov.rybníka										

301072.4/5	3234	Stromofadí dubů na hrázi Šindlov.rybníkaLitvinovice			5 QUERCUS ROBUR	375				KRD VZR	1995
301072.5/5	3234	Šindlov.rybníkaLitvinovice			5 QUERCUS ROBUR THUJA	410				KRD VZR	1995
301170.x/9	3141	Zeravy v Komařicích	Komařice		9 OCCIDENTALIS TILIA	70-320	150-			DEN VZR KRD	2000
302045.x/110	3077	Park v Horní Plané	Horní Planá	13	110 PLATYPHYLLOS	60-280	300	20-25	1(1977)	KRD	1977
302107.x/60	5109	Novoveská alej	Nová Ves u Brloha	31	60 QUERCUS ROBUR	121-422		13,0-28,0		KRD VZR	1999
302108.x/80	5108	Borovská alej	Borová u Chvalšín	31	80 QUERCUS ROBUR	109-338		13,0-33,0		KRD	2002
303001.x/7	3023	Lípy na hrázi v Českém Rudolci	Český Rudolec		7 TILIA CORDATA	275-540	250-300	18,0-20,0	3(1979)	KRD VZR VEK	1996
303057.x/76	2974	Duby na hrázi rybníka Rožmberka	Stará Hlína	32	76 QUERCUS ROBUR	540-580	150-400	11,0-22,0	3(1982) 2 až 3(1995)	KRD VZR VEK VZR	1995
303058.x/9	2973	Alej u Jemčiny	Hatín	32	9 TILIA CORDATA	420-570	200-	23,0-29,0	3(1982)	KRD VEK VZR	1982
303069.1/1	2970	Lípa u nákladového nádraží	Jindřichův Hradec		1 TILIA CORDATA	508	200	22,0	1(1998)	VZR VEK KRD PAM	1998
303093.1/4	2946	Lípy za humny	Jindřichova Hradce		4 TILIA CORDATA	244	100	21,0	2(2002)	VZR KRD	2002
303093.2/4	2946	Lípy za humny	Ratiboř u Jindřichova Hradce		4 TILIA CORDATA	220	100	20,0	2(2002)	VZR KRD	2002
303093.3/4	2946	Lípy za humny	Ratiboř u Jindřichova Hradce		4 TILIA CORDATA	203	100	18,0	2(2002)	VZR KRD	2002
303093.4/4	2946	Lípy za humny	Ratiboř u Jindřichova Hradce		4 TILIA CORDATA	168	100	16,0	2(2002)	VZR KRD	2002
303096.x/15	2943	Památné lípy v alejích u Červené Lhoty	Jižná Otín u Jindřichova Hradce		15 TILIA CORDATA	355-646	320	18,0-21,0	2-3(2000)	VEK KRD EST	2000
303099.1/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	ACER Otín u Jindřichova Hradce		5 PSEUDOPLATANUS	290	150	25,0	1(2003)	VZR KRD	2003
303099.2/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	ACER Otín u Jindřichova Hradce		5 PSEUDOPLATANUS	256	150	26,0	1(2003)	VZR KRD	2003
303099.3/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	ACER Otín u Jindřichova Hradce		5 QUERCUS ROBUR	250	150	22,0	1(2003)	VZR KRD	2003
303099.4/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	TILIA Otín u Jindřichova Hradce		5 PLATYPHYLLOS	305	200	30,0	1(2003)	VZR KRD	2003
303099.5/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	ACER Otín u Jindřichova Hradce		5 PSEUDOPLATANUS	260	150	24,0	1(2003)	VZR KRD	2003
303108.1/3	2931	Lípy u čp. 19 v Dolní Pěně	Dolní Pěna		3 TILIA CORDATA	316	200	29,0	2(2003)	KRD PAM	2003
303108.2/3	2931	Lípy u čp. 19 v Dolní Pěně	Dolní Pěna		3 TILIA CORDATA	393	200	30,0	2(2003)	KRD PAM	2003

402028.x/104	2545	Zámecká alej a skupina buků v Horních Lubech Stříbrný javor u Komorní	Horní Luby Slatina u Františkových Lázní		FRAXINUS 104 EXCELSIOR ACER	220-438				3(2002) 1(2002)	KRD EST	2002
402029.1/1	2544	Hůrky Duby a lipa u Panské louky			1 SACCHARINUM	453	26,0			3,5(2005) 2(1984)	DEN VZR	2005
403030.x/8	2518	Mířulášské lípy	Krásný Les		8 QUERCUS ROBUR	240-330	300	32,0-34,0		3(2003)	VZR KRD	1984
403032.x/10	2516	Stromofadí princezny Marie	Žlutice		8 TILIA CORDATA TILIA	305-510	200	14,0-22,0		3(1984)	VZR KRD	1984
403034.x/69	2514	Buková alej v ulici Pod lesem	Hlinky	41	69 PLATYPHYLLOS	60-179					KRD HST	1998
403070.x/11	4756		Nejdek		11 FAGUS SYLVATICA	185-412					VZR KRD	2006
404073.x/6	2423	Mochovské modřiny	Mochov u Hartmanic	13	6 LARIX DECIDUA TILIA	393	150- 175	21,0-25,0		4(1984) 3(2000)	KRD	2000
404075.x/14	2421	Krušecká lipová alej	Dolejší Krušec		13 PLATYPHYLLOS ACER	320-600	500	30,0-35,0		3(1977)	VZR KRD	1977
404089.x/x	2408	Alej u hřbitova Vatěticko-mouřenecké stromy	Železná Ruda I	13	184 PLATANOIDES	250-350	80-100	18,0-22,0		1(1991)	KRD	1991
404148.x/14	4865		Vatětice	13	14 QUERCUS PETRAEA	175-383		12,0-32,0		2-3(2006) 2(1986)	VZR KULT	2006
405005.x/278	2364	Alej Kilometrovka	Plzeň		273 DIV SP	420	200	8,0 - 26,0		3(2002)	KRD	1986
407014.x/168	2323	Alej vzdechů	Plasy		168 TILIA CORDATA	240-548	300	24,0-29,0		3(1986) 2(1984) 2(2005)	VZR KRD	2005
408019.x/16	2302	Alej u náhonu Modřínová alej u Šindelové	Dobřív		16 TILIA CORDATA	140-327	300	20,0-22,0			KRD	2005
409025.x/84	2281		Šindelová		84 LARIX DECIDUA TILIA	210-270	190	35,0-45,0		2(1983)	VZR KRD	1983
409029.x/44	2277	Křížové stromofadí Hřbová alej pod Broumovem	Milešov Broumov u Zadního Chodova	41	44 PLATYPHYLLOS	70-255				1-4(1993)	PAM KRD EST	1993
410033.x/16	2243		Tachov		16 QUERCUS ROBUR FRAXINUS	200-390	150	25,0		3(1982)	KRD PAM	1982
410035.x/481	2241	Knížecí alej v Tachově Alej u minerálního pramene	Tachov		481 EXCELSIOR	48-305	150	8,0-21,0		2(1986)	KRD	1986
410038.x/200	2238		Tachov		200 AESCULUS AESCULUS	64-310	200	14,0-22,0		3(1986)	VKP KRD	1986
410040.x/166	2236	Muckovská alej	Vysočany u Boru		166 HIPPOCASTANUM	80-240	150	18,0		2(1986)	VZR KRD	1986
410041.x/115	2235	Borská alej	Bor u Tachova		115 QUERCUS ROBUR	90-260	80-100	18,0		2(1986)	KRD	1986
410042.x/101	2234	Alfrédovská alej	Kostelec u Stříbra		101 TILIA CORDATA AESCULUS	180-360	200	14,0-21,0		3(1986)	KRD EST	1986
410043.x/192	2233	Jírovcová alej u Olešné	Olešná		192 HIPPOCASTANUM	70-250	120	14,0-18,0		3(1986)	KRD	1986
410056.x/125	4368	Alej ke Svaté Anně v	Planá u Mariánských		125 TILIA	69-484					KRD	2005

		Plané	Lázní	PLATYPHYLLOS							
501019.x/30	2211	Duby v oboře Vřísek	Šváby Hvězda pod Vlohoštěm		30 QUERCUS ROBUR	820	160-600		4(2000)	VZR VEK	2000
501055.x/22	2181	Alej Hvězda	23	22 TILIA CORDATA PLATANUS X	136-315	150	6,0-29,0	2(1998)	KRD	1998	
502044.1/3	2134	Platany v Podmoklech	Podmokly	51	3 ACERIFOLIA PLATANUS X	81	20	2(2000)	DEN	1995	
502044.2/3	2134	Platany v Podmoklech	Podmokly	51	3 ACERIFOLIA PLATANUS X	88	20	2(2000)	DEN	1995	
502044.3/3	2134	Platany v Podmoklech	Podmokly	51	3 ACERIFOLIA	84	20	2(2000)	DEN	1995	
502072.x/x	2108	Lipové stromofadí	Lipová u Šluknova		149 TILIA CORDATA QUERCUS ROBUR 'PYRAMIDALIS	64-512	40-280	11,0-25,0	3-4(1998)	KRD PAM	1998
504007.x/12	2013	Dubová alej v Josefově Dole	Josefův Důl u Jablonce nad Nisou	52	12 AUREA'	201	80-90	17,0-20,0	3(1989)	KRD DEN	1998
505059.x/6	5066	Šest lip v Osečné Stromofadí Ludvíkov-Libverda	Osečná Ludvíkov pod Smrkem		6 TILIA CORDATA ACER	170-390			2.5(1998)	VEK KRD	2007
505064.x/386	4891	Alej v Machnině	Ludvíkov pod Smrkem	52	386 PLATANOIDES	69-293				VZR KRD	1994
505069.x/78	5237	Lipové stromofadí u Oblastního muzea	Machnin		78 TILIA CORDATA TILIA	200-600	250	18,0		KRD EST	2008
508010.x/7	5195	Jilmová alej u Duchcova	Most II		70 ULMUS LAEVIS ACER	139-216				KRD	2008
509002.x/70	1823		Duchcov		129 PSEUDOPLATANUS	180-470	100	10,0-20,0	4(1993)	OHD	1993
601016.x/154	1728	Klenová alej Březová alej u Kysibelského dvora	Staré Ransko	75		90-270		80	1(1993)	KRD	1993
601028.x/177	1717		Habry		177 BETULA PENDULA ACER	120-210	100	18,0-23,0	1(1993)	KRD	1993
601045.x/95	4678	Klenová alej u Kojččina	Kojččín Polánky nad Dědinou		95 PSEUDOPLATANUS	95-405	150-200	25,0	3(2005)	KRD EST	2005
602072.x/30	1652	Alej do Ledců	Smržov u Smiřic		14 QUERCUS ROBUR	300-410	0	22,0	2(1994)	VZR KRD	1994
602113.1/4	1619	Lípy na Křížové cestě	Smržov u Smiřic		4 TILIA CORDATA	210	150-200		3(2000)	VZR VEK PAM	1999
602113.2/4	1619	Lípy na Křížové cestě	Smržov u Smiřic		4 TILIA CORDATA	217	150-200		3(2000)	VZR VEK PAM	1999
602113.3/4	1619	Lípy na Křížové cestě	Smržov u Smiřic		4 TILIA CORDATA	257	150-200		3(2000)	VZR VEK PAM	1999
602113.4/4	1619	Lípy na Křížové cestě	Smržov u Smiřic		4 TILIA CORDATA	283			3(2000)	VZR VEK PAM	1999
602122.x/6	4934	Kunčické duby	Kunčice u Nechanic		6 QUERCUS ROBUR	258-485				VZR KRD	2005
603036.x/10	1593	Duby v Libáni	Ochoz u Nasavrk		10 QUERCUS ROBUR	500	0	0,0	2(1993)	VZR KRD VEK	1993
603038.x/x	1591	Dubova alej na Pařezním	Ochoz u Nasavrk		32 QUERCUS ROBUR	0	0	0,0	2(1993)	VZR KRD	1993

603045.1/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		PLATANUS X 5 ACERIFOLIA	300	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603045.2/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		PLATANUS X 5 ACERIFOLIA	320	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603045.3/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		PLATANUS X 5 ACERIFOLIA	180	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603045.4/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		PLATANUS X 5 ACERIFOLIA	280	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603045.5/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		5 ACERIFOLIA	320	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603075.x/16	1558	Duby v Libáni Lipové stromofadí v Krčíně	Ochoz u Nasavrku		16 QUERCUS ROBUR	337				KRD VZR VEK	1995
605031.x/60	1491	Dubové stromofadí podél Labe	Krčín		60 TILIA CORDATA	54-305	90	8,0- 27,0	2(1996)	KRD	1996
606033.x/34	4772	Duby na sídlišti Závodu Míru	Pardubice		34 QUERCUS ROBUR			17,0-	2(1997)	KRD VZR	
606034.x/22	4773	Alej k Novému dvoru (Rynek)	Pardubice Rokytnice v Orlických horách	64	22 QUERCUS ROBUR ACER	280-420	100-200	23,0- 13,0-		KRD VZR	2004
607048.x/146	1424				146 PSEUDOPLATANUS	140-704	0	26,0	1(1994)	KRD VZR VEK	1994
607063.x/x/1421		Duby u Ledců	Ledce		0 QUERCUS ROBUR	0	0	0,0		VZR	1994
607083.x/147	1401	Lipová alej v Potštejně Lipové stromofadí na hřbitově	Potštejn Rychnov nad Kněžnou		133 TILIA	63-526	80-300		3(2003)	VZR KRD	1998
607091.x/12	1393				12 TILIA CORDATA PLATANUS X	132-280	100-150	30,0	3(1995)	VZR PAM	1997
607098.x/16	5043	Platanová alej Stromofadí kolem starého hřbitova	Kostelec nad Orlicí		16 ACERIFOLIA				1(2000)	DEN VZR KRD	
607108.x/17	4992	Duby na Mariánském hřbitově	Vamberk		17 TILIA CORDATA QUERCUS ROBUR	90-270	40-200			KRD PAM	2003
608035.x/28	1373	Lipová alej v Karlovicích	Turnov		28 'FASTIGIATA'	275	120	0,0	1(1995)	VZR KRD DEN	1995
608056.x/80	1353	Jilm y v Jilemnicí (pod nádražím)	Karlovice	63	73 TILIA CORDATA	190-390	0	0,03(1993)		KRD	2001
608090.x/31	1321		Jilemnice		31 ULMUS MINOR	124-298	120	18,0- 22,02(1999)		VZR DEN	1999
610041.1/4	1250	Stanovické duby	Stanovice u Kuksu		QUERCUS ROBUR	408		52,331	1(2002)	KRD VZR	2002
610041.2/4	1250	Stanovické duby	Stanovice u Kuksu		QUERCUS ROBUR	410		1(2002)		KRD VZR	2002
610041.3/4	1250	Stanovické duby	Stanovice u Kuksu		QUERCUS ROBUR	330		1(2002)		KRD VZR	2002
610041.4/4	1250	Stanovické duby	Stanovice u Kuksu		QUERCUS ROBUR ACER	430		1(2002)		KRD VZR KRD VZR	2002
611021.x/357	1214	Alej při křížové cestě	Dolní Hedeč		357 PSEUDOPLATANUS	380	200	25,0	3,5(1994)	PAM KRD HST	1994

611037.x/38	1198	Alej pod zámkem Lipová alej na křižové cestě	Žamberk	38 QUERCUS ROBUR	295-440	150		2(1994)	KRD	1994
611068.x/75	1169		Horní Čermná	75 TILIA CORDATA	120-300	0	12,0- 29,0- 15,0-	1-4(1995)	KRD PAM	1995
611077.x/7	1160	Lipová alej v Bystřeci	Bystřec	6 TILIA CORDATA	175-390	60-200	21,0- 20,0- 30,0	3(1995)	VZR KRD	2003
611089.x/x	1148	Alej Maxe Švabinského	Česká Třebová	584 BETULA PENDULA	61-225	80-100		1(1994)	VZR KRD PAM	1999
611090.x/161 611154.x/x4899	1147	Lipová alej do Hemže Lipová alej v Chocni Stromofadí Lažánky- Jedovnice	Hemže Choceň	161 TILIA CORDATA 0 TILIA CORDATA	620	250	28,0	3(1993)	KRD VZR PAM KRD	1993
701015.x/230	1103		Lažánky u Blanska Suchdol v Moravském Krasu	230 TILIA CORDATA	250	230	22,0 25,0- 30,0 20,0-	0	KRD	
701016.x/60	1102	Novodvorská alej Lipové stromofadí na Bráfové ulici	72	60 TILIA CORDATA	150-450	100-300	30,0 20,0-	1-5	KRD HST	1994
702021.x/36	1073	Stromofadí jírovců na M.Klajdovce	Žabovřesky	38 TILIA CORDATA AESCULUS		100	26,0 15,0-	1(1986)	VZR EST	1986
702022.x/18	1072	Lipové stromofadí v Tišnově	Židenice	18 HIPPOCASTANUM TILIA		100	20,0 17,5- 30,0	3(1986) 1(1977) 2-	VZR EST	1986
703033.x/x	1056	Lipové stromofadí v Rosicích	Tišnov	28 PLATYPHYLLOS	200-486	50-200	15,0- 18,0- 20,0- 22,0	3(2003)	VZR PAM KRD	2003
703034.x/105	1055	Alej u Veverských Kninic	Rosice u Brna	105 TILIA CORDATA ACER	150 - 270	50-100		1(1977)	KRD EST	1977
703035.x/60	1054		Veverské Kninice	26 PLATANOIDES	246 - 348	110-160		1(1977)	KRD EST DEN VZR KRD VEK	1977
703042.x/24	1047	Cisařská alej Lipové stromofadí Na Hrádku	Sivice	24 TILIA CORDATA TILIA	200-360	200	23,0	3(1998)	KRD VZR	2003
703052.x/24	1037	Platanová alej u Strážnice 1	Tišnov	24 PLATYPHYLLOS PLATANUS X	113-253	100	25,0- 28,0- 26,0-	2(2003)	KRD VZR	2003
706001.x/50	979	Alej platanů,dubů a jírovců	Strážnice na Moravě	50 ACERIFOLIA PLATANUS X	165-225	130		1(1994)	DEN EST HST	1994
706002.x/37	978	Platanové stromofadí u Strážnice 2	Strážnice na Moravě	37 ACERIFOLIA PLATANUS X	139-304	130	30,0 26,0-	1,3(1994)	DEN EST KRD	1994
706003.x/18	977	Dubové stromofadí Strážnice Žabné	Strážnice na Moravě	18 ACERIFOLIA	111-280	130	28,0	1(1994)	DEN EST KRD	1994
706008.x/22	972	Dubové stromofadí	Strážnice na Moravě	22 QUERCUS ROBUR	260-365	80-100	25,0	3(1994)	KRD EST	1994
706012.x/74	968	Dubové stromofadí II	Strážnice na Moravě	74 QUERCUS ROBUR	260-350	150	28,0	1(1996)	KRD EST	1996
706021.x/32	959	Alej k Mirošovu	Strážnice na Moravě	32 QUERCUS ROBUR	260-350	150	28,0	1(2001)	KRD EST	1996
707055.x/171	917	Lipová alej ke kapli Sv. Jana Nep.	Mirošov u Jihlavy	171 BETULA PENDULA	200 350	80	15,0 15,0- 23,0	2(1994)	KRD	1994
707056.x/27	916		Plandry	27 TILIA CORDATA	480	157		1-3(1994)	KRD HST PAM	1994

707057.x/378	915	Lipové stromofadi u rekreač. sf. Lipka Dubové stromofadi u Jezdovic	Telč	378 QUERCUS ROBUR	70-300	0	25,0	4(1994)	KRD	1994
707060.x/24	912		Třešť	24 QUERCUS ROBUR CARPINUS	180	55	18,0	1(1994)	KRD	1994
707061.x/179	911	Dubová alej v Třešti Lipové stromofadi u Modety	Třešť	176 BETULUS TILIA	180	55	18,0 20,0-	1(1994)	KRD	1994
707062.x/27	910		Jihlava	27 PLATYPHYLLOS PSEUDOTSUGA 11 MENZIESII	250-410	150	25,0	1-4(1994)	EST	1994
707072.x/11	900	Douglasky u myslivny Dubové stromofadi nad obci Jezdovice	Třešť		199-361			2-3(2000)	KRD DEN	2000
707076.x/59	896		Jezdovice	59 QUERCUS ROBUR	160-330			2-3(2000)	KRD	2000
707082.x/42	890	Lipová alej Stromofadi na Křížové cestě	Nová Říše	42 TILIA CORDATA	129-389	115	23,0- 32,0 28,0-	2(2002)	KRD	2002
707085.x/10	887	Stromofadi v Bedřichově	Třešť	10 TILIA CORDATA	186-370	200	30,0	2(2003)	KRD VZR	2003
707104.x/31	4726	Stromofadi v Horním Kosově	Bedřichov u Jihlavy	31 QUERCUS RUBRA FRAXINUS	122 - 358				KRD EST	2005
707106.x/39	4825		Horní Kosov	39 EXCELSIOR FRAXINUS	120-420			3(2006)	KRD REF	2006
708050.x/342	842	Hoštické jírovcové aleje	Hoštice u Litenčic	342 EXCELSIOR	220-300	210	16,0- 23,0	2(1980)	DEN VZR KRD	1980
708052.x/30	840	Lipová alej v Komámě	Komárno	30 TILIA CORDATA	280-320		20,0 16,0-	2(1980)	KRD VEK	1980
708054.x/137	838	Jasanová alej za statkem Lipo-jírovcová alej k Novému dvoru	Kvasice	137 TILIA CORDATA	270-360	100-150	22,0 20,0-	1(1980)	KRD VEK	1980
708055.x/100	837		Kvasice	100 TILIA CORDATA	230-360	35-200	22,0- 25,0	2(1980)	KRD VEK	1980
708056.x/55	836	Lipová alej u hřiště	Kvasice	60 TILIA CORDATA	200	100	20,0	1(1980)	KRD	1980
709028.x/50	794	Pohorská lipová alej	Horní Štěpánov	50 TILIA CORDATA	200	60-80	20,0- 25,0	1-3(1987)	VZR	1987
709029.x/31	793	Skrípovská lipová alej Lipové stromofadi v Červené Lhotě	Skrípov	31 TILIA CORDATA	250	100	16,0- 22,0	1(1988)	VZR VEK	1988
710004.x/31	780	Lipové stromofadi v Polici	Červená Lhota	31 TILIA CORDATA	138-509	130-150	11,0- 19,0	1(1975)	VZR KRD	2000
710010.x/x	776		Police u Jemnice Kladeruby nad Oslavou	31 TILIA CORDATA	236-434	200		3(1975)	VZR KRD	2000
710019.x/171	770	Haugwitzova alej		170 FAGUS SYLVATICA				1(1975)	VZR KRD	1975
710026.x/66	763	Alej u Anniny cesty	Březník	66 FAGUS SYLVATICA	90-260		10,0- 23,0 20,0-	3(1980)	KRD	2000
710035.x/62	754	Alej k Babi hoře	Hartvíkovice	62 TILIA CORDATA	1		30,0	3(1980)		1980

710039.x/34	750	Mstěnická alej	Hrotovice		AESCULUS 34 HIPPOCASTANUM					KRD	2000
710061.x/184	728	Stromofadí u Dvorku	Ocmanice		AESCULUS 183 HIPPOCASTANUM	80-300		15,0- 20,0		KRD	1980
710094.x/173	695	Stromofadí u silnice	Kralice nad Oslavou		172 TILIA CORDATA AESCULUS	80-180		25,0- 15,0	3(1980)	KRD	1980
710095.x/41	694	Severovýchodní alej	Kralice nad Oslavou		41 HIPPOCASTANUM AESCULUS	60-150		20,0- 15,0	3(1980)	KRD	1980
710096.x/42	693	Severní alej	Kralice nad Oslavou		42 HIPPOCASTANUM	60-240		20,0- 15,0	3(1980)	KRD	1980
710097.x/42	692	Alej ke mlýnu	Kralice nad Oslavou		42 TILIA CORDATA AESCULUS	60-130		20,0- 15,0	3(1980)	KRD	1980
710098.x/79	691	Jihovýchodní stromofadí	Kralice nad Oslavou		79 HIPPOCASTANUM	80-180		20,0- 27,0	3(1980)	KRD	1980
712003.x/9	661	Lípy za mláty	Kozlany u Vyškova		9 TILIA CORDATA AESCULUS	296-364	200			KRD	
712006.x/17	658	Alej u nevojské hájovny Jírovcová alej na	Nevojice		17 HIPPOCASTANUM AESCULUS	142-362				KRD	1998
712013.x/64	651	Zámecké uliči Nemochovická alej	Bučovice		64 HIPPOCASTANUM		120			HST EST HST VZR PAM EST KRD	
712016.x/22	4681	Svobody Alej ke dvoru	Nemochovice		22 TILIA CORDATA TILIA	153-245			1(2005)		2005
714029.x/54	617	Alej ke dvoru Cinzendorf	Olešná na Moravě	75	55 PLATYPHYLLOS ACER	200-300	0	18,0- 20,0	2(1978)	KRD	1978
714030.x/41	616	Alej u Fryšavy	Fryšava pod Žákovou horou	75	38 SACCHARINUM ACER	250	0	17,0- 20,0	3(1979)	KRD DEN	1979
714031.x/146	615	Javorová alej u Herálce	Herálec na Moravě	75	108 PSEUDOPLATANUS TILIA	230-300		23,0- 25,0	2(1979)	KRD DEN	1979
714032.x/19	614	Lipové stromofadí v zámku Žďár	Zámek Žďár	75	11 PLATYPHYLLOS AESCULUS	300-590	0	30,0	2(1978)	VZR VEK KRD	1978
714071.1/5	581	Stromofadí jírovců	Olší u Tišnova		5 HIPPOCASTANUM AESCULUS	190				VZR	1995
714071.2/5	581	Stromofadí jírovců	Olší u Tišnova		5 HIPPOCASTANUM AESCULUS	190				VZR	1995
714071.3/5	581	Stromofadí jírovců	Olší u Tišnova		5 HIPPOCASTANUM AESCULUS	190				VZR	1995
714071.4/5	581	Stromofadí jírovců	Olší u Tišnova		5 HIPPOCASTANUM AESCULUS	190				VZR	1995
714071.5/5	581	Stromofadí jírovců	Olší u Tišnova		5 HIPPOCASTANUM TILIA	190				VZR	1995
714093.x/27	724	Stromofadí u Bažantnice	Oslavičla		27 PLATYPHYLLOS	113-427		10,0- 18,0	4(1998)	KRD	1998

801101.x/336	541	Lípy na Uhlířském vrchu u Bruntálu	Bruntál-město	TILIA 288 PLATYPHYLLOS	150-450	250	25,0	3(2003)	VKP PAM VZR	2003
802048.x/7	438	Buky pod Hukvaldským hradem	Sklenov	7 FAGUS SYLVATICA FRAXINUS	290-365	140	25,0-30,0	1(1999)	VZR	1999
803028.1/2	372	Krásnohorské Alej v ulici E.	Bludovice	2 EXCELSIOR AESCULUS	200			2(1993)	VZR KRD HST	1999
803028.2/2	372	Krásnohorské Alej v ulici E.	Bludovice	2 HIPPOCASTANUM	290			2(1993) 3(1993 1999)	VZR KRD HST	1999
803029.2/3	371	Krásnohorské 2 Alej v ulici E.	Bludovice	2 TILIA CORDATA	435			3(1993 1999)	VZR KRD	1999
803029.3/3	371	Krásnohorské 2 Alej v ulici E.	Bludovice	2 TILIA X EUROPAEA FRAXINUS	320			3(1993 1999)	VZR KRD	1999
803030.1/3	370	Krásnohorské 3 Alej v ulici E.	Bludovice	3 EXCELSIOR FRAXINUS	195			3(1993 1999)	VZR KRD	1999
803030.2/3	370	Krásnohorské 3 Alej v ulici E.	Bludovice	3 EXCELSIOR TILIA	205			3(1993 1999)	VZR KRD	1999
803030.3/3	370	Krásnohorské 3	Bludovice	3 PLATYPHYLLOS ACER	185			3(1993 1999)	VZR KRD	1999
804034.1/1	317	Spálovský klen	Spálov	1 PSEUDOPLATANUS	451	300	28,0	3,5(2003)	VZR	2003
805018.x/70	261	Lipové stromofadí Příkazy - Náklo	Příkazy	70 TILIA CORDATA		150	16,0-20,0	2(1996)	KRD	1996
805019.x/328	260	Lipová alej v Náměstí na Hané	Náměstí na Hané	328 TILIA CORDATA		150-200		2(1995)	EST KRD	1995
806002.x/6215		Alej dubů v Raduni	Raduň	6 QUERCUS ROBUR	417-570	300	17,0 26,0-	0	VKP	1999
809090.x/8	94	Lipová alej v Kopřivné	Kopřivná	8 TILIA CORDATA	340-520	300	30,0		KRD	1984
809103.x/x	83	Památná alej k hrobce Kleimů	Filipová	61 TILIA CORDATA	300-360	100-150	30,0	2(2002)	KRD VZR	2002